

**T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

**KONUTTA MEKANSAL DÖNÜŞÜM SÜRECİNİN ANALİZİ:
GAZİANTEP ÖRNEĞİ**

Ece ERGAN AÇIKKOL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAZİANTEP – 2023

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ KABUL VE ONAY FORMU

Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ece ERGAN AÇIKKOL tarafından hazırlanan “Konutta Mekansal Dönüşüm Sürecinin Analizi: Gaziantep Örneği” başlıklı tez, 10/11/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

<u>Görevi</u>	<u>Unvanı, Adı ve Soyadı</u>	<u>Kurumu/Üniversitesi</u>	<u>İmzası:</u>
---------------	------------------------------	----------------------------	----------------

Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Mustafa İNCESAKAL	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	
---------------	----------------------------------	-----------------------------	--

Jüri Başkanı	Dr. Öğr. Üyesi İbrahim BAKIR	Akdeniz Üniversitesi	
--------------	------------------------------	----------------------	--

Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Merve ANAÇ	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	
------------	---------------------------	-----------------------------	--

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ufuk AKBAŞ
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Ece ERGAN AÇIKKOL

Tarih

**HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

**KONUTTA MEKÂNSAL DÖNÜŞÜM SÜRECİNİN ANALİZİ:
GAZİANTEP ÖRNEĞİ**

Ece ERGAN AÇIKKOL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa İNCESAKAL**

ÖZET

İnsanoğlu varoluşundan itibaren yaşamını sürdürebilmek için güvenli bir yer arayışı içinde olmuş, çevresini dönüştürerek barınma ihtiyacını karşılamaya çalışmıştır. Barınma amaçlı bu yer arayışı bulunduğu dönemin şartlarına göre değişip evrilerek mevcut görünümüne ulaşmıştır. Kullanıcılar arasındaki farklılıklar, değişen yaşam koşulları gibi etkenler konutun da çeşitlenmesine neden olmuştur. Konut insanlar için vazgeçilmez bir kavramdır ve zamanın ilerlemesiyle birlikte, insanlığın gelişimiyle paralel olarak konutlar da geçmiş kültürel özelliklerin izlerini taşıyarak mekânsal olarak değişmektedir.

20. yüzyılın getirdiği ekonomik ve toplumsal değişimler, konut mekânlarını da etkilemiştir. Özellikle 1950'li yıllardan itibaren Gaziantep'te hızla artan nüfus ve artan bu nüfusa uygun konut sağlama ihtiyacı, demografik yapının değişimi, sosyo ekonomik değişim ve imar uygulamaları ile konut mekânları da dönüşüme uğramıştır.

Gaziantep kenti özelinde konut yapılarının temel ilkelerini ve geçirmiş olduğu mekânsal değişim dönüşüm sürecini analiz etmeyi amaçlayan bu çalışmada Geleneksel Gaziantep evlerinden başlanarak ilk apartmanlar ve günümüz konutları seçilen örnekler üzerinden incelenmiştir. Çalışma kapsamındaki incelenen konut planları karşılaştırılarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Gaziantep Evi, Apartmanlaşma, Çağdaş Konut

**HASAN KALYONCU UNIVERSITY
GRADUATE EDUCATION INSTITUTE
DEPARTMENT OF ARCHITECTURE**

**ANALYSIS OF THE SPATIAL TRANSFORMATION PROCESS IN
HOUSING: THE CASE OF GAZIANTEP**

Ece ERGAN AÇIKKOL

MASTER THESIS

**Advisor
Asst. Prof. Mustafa İNCESAKAL**

ABSTRACT

Since the dawn of humanity, people have been in search of a secure place to sustain their lives, endeavoring to meet their shelter needs by transforming their surroundings. This quest for shelter has evolved over time, adapting to the conditions of each era and reaching its current form. Differences among users and changing living conditions have led to the diversification of dwellings. Housing is an indispensable concept for individuals, and over the progression of time, residences, in parallel with the development of humanity, undergo spatial changes while carrying the traces of past cultural features.

The economic and societal changes brought by the 20th century have also impacted dwelling spaces. Particularly from the 1950s onwards, the rapidly increasing population in Gaziantep, accompanied by the need to provide suitable housing for this growing population, demographic shifts, socio-economic changes, and urban planning applications have all contributed to the transformation of residential spaces.

This research aims to analyze the fundamental principles of residential structures in the city of Gaziantep and the spatial transformation process they have undergone. Starting with Traditional Gaziantep houses, selected examples of the first apartment buildings and contemporary residences have been examined. Evaluations were conducted by comparing the residential plans examined within the scope of this study.

Keywords: Traditional Gaziantep House, Housing, Contemporary Architecture Of Housing

ÖNSÖZ

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde hazırlanan bu yüksek lisans tezi kapsamında konutta mekânsal dönüşüm süreci Gaziantep kenti üzerinden incelenmiştir. Bu çalışmanın geçmişten günümüze konut mekânlarındaki dönüşüm sürecini göz önünde bulundurarak yapılacak olan konut tasarımlarına önemli deneyimler sunacağı düşünülmektedir.

Tez çalışmam süresince değerli katkılarda bulunan ve bana her koşulda yol gösteren, tez danışmanım, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa İncesakal'a, tez izleme komitesi üyeleri Dr. Öğr. Üyesi Merve Anaç ve Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Bakır'a çalışmam boyunca yardımlarını esirgemedikleri ve yol gösterdikleri için sonsuz teşekkürler.

Çalışmam boyunca desteklerinden dolayı eşim Yusuf Açıkkol'a ve aileme sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Ece ERGAN AÇIKKOL
Gaziantep- 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ÇİZGELGE LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	2
1.2. Çalışmanın Kapsamı	2
1.3. Çalışmanın Yöntemi	3
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
2.1. Gaziantep Kentinin Tarihi Gelişimi.....	4
2.2. Gaziantep Kentinin Fiziki Gelişimi	4
2.3. Gaziantep Kentinin Mimari Gelişimi.....	5
2.3.1. Gaziantep Kentinin Mahalle ve Sokakları	5
2.3.2. Geleneksel Gaziantep Evi Genel Özellikleri	8
2.4. Bölüm Sonu Değerlendirmesi	17
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	18
3.1. Nüfus Hareketleri.....	18
3.2. Demografik Yapı (Aile Yapısı).....	18
3.3. Sosyo-Ekonomik Gelişim	19
3.4. İmar Planları.....	19
3.4.1. Hermann Jansen Planı.....	20
3.4.2. Hamit Kemali Söylemezoğlu-Kemal Ahmet Aru Planı.....	21
3.4.3. Zühtü Can Planı	22
3.4.4. Nazım İmar Planı	24
3.5. Bölüm Sonu Değerlendirmesi	25
4. BULGULAR.....	26
4.1. Gaziantep'te İlk Dönem Apartman Binaları.....	26
4.1.1. Abdulkadir Göksel Apartmanı	27
4.1.2. Ömer Ersoy Apartmanı	30
4.1.3. Mahmut Ersoy Apartmanı.....	33
4.1.4. Cemil Alevli Apartmanı.....	35
4.1.5. Bahar Apartmanı	36
4.2. Bölüm Sonu Değerlendirmesi	37

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	43
5.1. Mevsim Evler Sitesi’nin İncelenmesi	43
5.2 Metehan Apartmanı’nın İncelenmesi.....	45
5.3. Özçil Rezidans’ın İncelenmesi.....	49
5.4. Iconova’nın İncelenmesi	52
5.5 Via Moda Sitesi’nin İncelenmesi.....	58
5.6 Bölüm Sonu Değerlendirmesi	64
6. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	70
7. KAYNAKÇA	76
8. ÖZGEÇMİŞ.....	80

ÇİZGELGE LİSTESİ

Çizelge 3.1. Gaziantep Kenti Kırılma Noktaları.....	20
Çizelge 4.1. Abdulkadir Göksel Apartmanı Plan Şeması.....	38
Çizelge 4.2. Ömer Ersoy Apartmanı Plan Şeması	39
Çizelge 4.3. Mahmut Ersoy Apartmanı Plan Şeması.....	40
Çizelge 4.4. Cemil Alevli Apartmanı Plan Şeması.....	41
Çizelge 4.5. Bahar Apartmanı Plan Şeması	42
Çizelge 5.1. Mevsim Evler Sitesi Plan Şeması	65
Çizelge 5.2. Metehan Apartmanı Plan Şeması	66
Çizelge 5.3. Özçil Rezidans Plan Şeması	67
Çizelge 5.4. Iconova'nın Plan Şeması	68
Çizelge 5.5. Via Moda Sitesi'nin Plan Şeması	69
Çizelge 6.1. İncelenen Konut Mekanlarının Karşılaştırması	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Gaziantep Dülük Yerleşme İlişkisi	4
Şekil 2.2. Kentin 1963 yılına Kadar Olan Fiziksel Gelişimi	5
Şekil 2.3. Yüzyılın Başlarında Gaziantep'in Genel Görünümü.....	5
Şekil 2.4. Farklı Dinlere Ait Grupların Yaşadığı Mahalleler.....	6
Şekil 2.5. Bey Mahallesi Sokak Örneği, Çitçi Sokak	7
Şekil 2.6. Kabaltı Olarak Adlandırılan Geçit Örneği, Kepenek Mahallesi, 2023.....	8
Şekil 2.7. Geleneksel Gaziantep Evi Avlu Örneği, Suyabatmaz Mahallesi, 2023	9
Şekil 2.8. Avludan Mutfığa Geçiş ve Mutfak Görseli, Suyabatmaz Mahallesi, 2023	9
Şekil 2.9. Avluda Bulunan Gane Görseli, Suyabatmaz Mahallesi, 2023	10
Şekil 2.10. Gaziantep Evleri Plan Tipolojisi.....	11
Şekil 2.11. Geleneksel Gaziantep Evi Eyvan Örneği, Suyabatmaz Mahallesi, 2023	12
Şekil 2.12. Eyvana Açılan Pencere Kapı Görseli, Suyabatmaz Mahallesi, 2023	13
Şekil 2.13. Kapalı Eyvan ve Eyvana Çıkan Merdiven, Kepenek Mahallesi, 2023.....	13
Şekil 2.14. Eyvana Açılan Odalar, Suyabatmaz Mahallesi, 2023	14
Şekil 2.15. Zemin Katta Avluya, Üst Katlarda Merdiven Sahanlığına ve Balkona Açılan Odalar, 2023.....	14
Şekil 2.16. Gömme Dolaplar ve Nacar İşçiliği, Suyabatmaz Mahallesi, 2023.....	15
Şekil 2.17. Geleneksel Gaziantep Evleri Sokak Cepheleleri, Milli Mücadele Müzesi	16
Şekil 3.1. 1938 Gaziantep Kenti İmar Planı	21
Şekil 3.2. Hermann Jansen Planıyla Açılan Atatürk Bulvarı.....	21
Şekil 3.3. Hamit Kemali Söylemezoğlu- Kemal Ahmet Aru Planı, 1950	22
Şekil 3.4. 1973 Gaziantep Planına göre genel arazi kullanım kararları.....	23
Şekil 3.5. 1990 Gaziantep Kent Planı	24
Şekil 4.1. Atatürk Bulvarı Üzerinde Yapılan İlk Apartman	26
Şekil 4.2. Dr. Abdulkadir Göksel Apartmanı	27
Şekil 4.3. Gaziantep Kenti Apartman Binalarının İlk Yapıldığı ve Gelişim Gösterdiği Mahalleler	27
Şekil 4.4. Abdulkadir Göksel Apartmanı, 2000'ler	28
Şekil 4.5. Abdulkadir Göksel Apartmanı Konumu.....	28
Şekil 4.6. Abdulkadir Göksel Apartmanı Kat Planı.....	29
Şekil 4.7. Abdulkadir Göksel Apartmanı Günümüz Cephe Görselleri.....	29
Şekil 4.8. Abdulkadir Göksel Apartmanı Günümüz Bina İçi Görselleri	30
Şekil 4.9. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 10.05.1966 1/1000 ölçekli İmar Planında Ersoylar Apartmanı.....	31
Şekil 4.10. Ömer Ersoy Apartmanı, 2000'ler	31
Şekil 4.11. Ömer Ersoy Apartmanı Kat Planı	32
Şekil 4.12. Ömer Ersoy Apartmanı Günümüz Görselleri, 2023	32
Şekil 4.13. Mahmut Ersoy Apartmanı, 1973	33
Şekil 4.14. Mahmut Ersoy Apartmanı Kat Planı	34
Şekil 4.15. Mahmut Ersoy Apartmanı Yerine Yapılan Yapı	34
Şekil 4.16. Cemil Alevli Apartmanı 1.Kat Planı.....	35
Şekil 4.17. Cemil Alevli Apartmanı 2.Kat Planı.....	35
Şekil 4.18. Cemil Alevli Apartmanının Yerine Yapılan Yapı, 2023	35
Şekil 4.19. Bahar Apartmanı Normal Kat Planı	36
Şekil 4.20. Bahar Apartmanı Günümüz Cephe Görselleri, 2023	37
Şekil 5.1. Mevsim Evler Sitesi Konum ve Cephe Görseli, 2023	43
Şekil 5.2. Mevsim Evler Sitesi Daire Planı.....	44
Şekil 5.3. Mevsim Evler Sitesi Çocuk Odası ve Salon Görseli, 2023	44

Şekil 5.4. Mevsim Evler Sitesi Çocuk Odası ve Yatak Odası Görseli, 2023	45
Şekil 5.5. Metehan Apartmanı Konum ve Cephe Görseli, 2023	46
Şekil 5.6. Metehan Apartmanı Daire Planı	47
Şekil 5.7. Metehan Apartmanı Mutfak Görseli, 2023	48
Şekil 5.8. Metehan Apartmanı Yatak Odası Görseli, 2023.....	48
Şekil 5.9. Metehan Apartmanı Çocuk Odaları Görseli, 2023	49
Şekil 5.10. Özçil Rezidans Konum ve Cephe Görseli, 2023	49
Şekil 5.11. Özçil Rezidans Daire Planı	50
Şekil 5.12. Özçil Rezidans Yaşam Alanı Görseli, 2023.....	50
Şekil 5.13. Özçil Rezidans Yaşam Alanı Görseli, 2023	51
Şekil 5.14. Özçil Rezidans Yatak Odası ve Balkon Görseli, 2023	51
Şekil 5.15. Iconova Konum ve Cephe Görseli, 2023	52
Şekil 5.16. Iconova Vaziyet Planı, 2023	53
Şekil 5.17. Iconova Site Görselleri, 2023	53
Şekil 5.18. Iconova 4+1 Daire Planı	54
Şekil 5.19. Iconova Mutfak Görseli, 2023	55
Şekil 5.20. Iconova Teras Alanı Görseli, 2023	55
Şekil 5.21. Iconova Teras Alanı Görseli, 2023	56
Şekil 5.22. Iconova Vestiyer ve Salon Görseli, 2023	56
Şekil 5.23. Iconova Yatak Odası Görseli, 2023.....	57
Şekil 5.24. Iconova Giyinme Odası Girişi ve Yatak Odası Görseli, 2023.....	57
Şekil 5.25. Iconova Çocuk Odası ve Banyo Görseli, 2023	58
Şekil 5.26. Via Moda Sitesi Konum ve Cephe Görseli, 2023	59
Şekil 5.27. Via Moda Sitesi Vaziyet Planı, 2023.....	59
Şekil 5.28. Via Moda Sitesi 3+1 Daire Planı.....	60
Şekil 5.29. Via Moda Sitesi Mutfak Görseli, 2023	60
Şekil 5.30. Via Moda Sitesi Antre Görseli, 2023.....	61
Şekil 5.31. Via Moda Sitesi Salon Görseli, 2023	61
Şekil 5.32. Via Moda Sitesi Yatak Odası ve Ebeveyn Banyo Görseli, 2023	62
Şekil 5.33. Via Moda Sitesi Çocuk Odası Görseli, 2023	63
Şekil 5.34. Via Moda Sitesi Banyo ve Genel Wc Görseli, 2023.....	63
Şekil 5.35. Via Moda Sitesi Balkon Görseli, 2023	64
Şekil 6.1. Tek Sirkülasyon Mekanı Olan Plan Şeması	70
Şekil 6.2. İki Sirkülasyon Mekanının Dışında Yaşam Alanının da Geçiş Mekanı Olduğu Plan Şeması.....	71
Şekil 6.3. Üç Sirkülasyon Mekanı Olan Plan Şeması	71
Şekil 6.4. İki Sirkülasyon Mekanı Olan Plan Şeması	71

1. GİRİŞ

İnsanoğlu varoluşundan itibaren yaşamını sürdürebilmek için güvenli bir yer arayışı içinde olmuş, çevresini dönüştürerek barınma ihtiyacını karşılamak için çaba göstermiştir. Barınma amaçlı bu yer arayışı bulunduğu dönemin şartlarına göre değişip evrilerek mevcut görünümüne ulaşmıştır.

Kullanıcılar arasındaki farklılıklar, değişen yaşam koşulları gibi etkenler konutun da çeşitlenmesine neden olmaktadır. İnsanları fiziksel olarak dış etkilerden koruyan konut, kullanıcısıyla bağ kurmaktadır. Bu nedenle, konut, insanlar için vazgeçilmez bir kavramdır ve zamanın ilerlemesiyle birlikte, insanlığın gelişimiyle paralel olarak konutlar da geçmiş kültürel özelliklerin izlerini taşıyarak mekânsal olarak değişmektedir.

20. yüzyıl ekonomik ve toplumsal alanda köklü değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. 19. yüzyıldaki tarım toplumundan endüstri toplumuna geçiş ile üretim şekilleri farklılaşmış, ekonomik sistem dönüşmeye başlamış, popülasyon ve göçlerin artmasıyla yatay yayılma için yeterli alanın olmaması dikey yönelime yönlendirmiştir. Küresel stratejilerin, medeniyetleri ve kültürleri etkileyen belirleyici güç olarak ortaya çıktığı bu dönemde evrensel norm ve değerler çerçevesinde mekânsal üretim de farklılaşmış, konutlar ve kentsel mekânlar da değişime uğramıştır. Yeni yaşam biçimlerine göre kullanıcı beklentilerinde meydana gelen değişimle birlikte konut mekanları da değişim ve dönüşüme uğramıştır.

1950'li yıllardan itibaren Türkiye genelinde köylerden büyük kentlere göçler hız kazanmış, Gaziantep de bu nüfus artışını deneyimlemiştir. Hızlı nüfus artışı hem barınma sorununu hem de ekonomik, sosyal ve kültürel değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu dönemde, artan nüfusun konut ihtiyacını karşılamak ve modern yaşam tarzına uygun konutlar inşa etmek amacıyla apartmanlar gündeme gelmiştir. Ancak, bu yıllarda "kat mülkiyeti" yasası henüz yürürlükte olmadığı için, tek bir kişinin mülkiyetinde olan apartmanların inşası ekonomik nedenlerle sınırlı kalmıştır. 1965 yılında yürürlüğe giren Kat Mülkiyeti Kanunu, apartman inşası açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Bu yasa, kentlerde konut sunumunu kökten değiştirmiş ve konut yapımında maliyetlerin daha kolay paylaşılmasını sağlamıştır. Bu sayede apartman tipi yapılar daha yaygın hale gelmiştir (Yenice, 2014).

1980'lerden sonra Gaziantep kentinde iki ana eğilim göze çarpmaktadır: Bir yanda yeni yerleşim alanlarının açılması, diğer yanda ise mevcut konutların yıkılarak yerine yeni binaların inşa edilmesidir. Bu sürekli değişim ve dönüşüm, bir dönemin önemli mimari belgeleri olan geleneksel konutların ve apartmanların kaybolmasına yol açmaktadır. Bu nedenle, bu yapıların sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıttığı düşünülerek, bu önemli mimari belgelerin korunması ve bilinçli bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Gaziantep'te özellikle 1950'lerden sonra hızla artan kent nüfusu ve bu nüfusa uygun konut sağlama ihtiyacıyla birlikte, diğer taraftan aile yapısındaki değişimler geleneksel konutların yeni yaşam tarzına uymamasına yol açmıştır. Sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkiler apartman tipi konut yapılarını ortaya çıkarmış hızla da değiştirmiştir. Bu değişim sürecinde konut mekanlarından bazılarının işlevsel olarak verimli kullanılmaması, kullanılmayan alanların oluşması veya yeni mekanlara ihtiyaç duyulması sürekli bir değişimi gerektirmiştir. Geçmişten günümüze bu değişim sürecini mekânsal olarak analiz eden bir incelenmenin bulunmaması problem olarak tanımlanmaktadır. Çalışma kapsamında Gaziantep kenti özelindeki konut yapılarının mekânsal olarak geçirmiş olduğu değişim ve dönüşüm sürecini plan şeması üzerinden analiz etmeyi ve bu analizlere göre gelecekte yapılacak olan yeni konut yapılarının tasarlanma sürecine de katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Gaziantep kent merkezi özelindeki konutlar üzerinden incelemeyi amaçlayan bu çalışma kapsamında Geleneksel Gaziantep evleri ve apartmanlaşmanın başladığı ve geliştiği bölgeler olarak Bey Mahallesi ve Sarıgüllük Mahallesi, daha yeni apartmanlar için ise Karataş, Güneykent ve İbrahimli Mahalleleri seçilmiştir. Bu alanların seçiminde kent merkezinde bulunmaları ve kentin kuruluşundan itibaren önemli yerleşim alanları olmaları göz önünde bulundurulmuştur. Yapıların mekân tasarımı ve plan tipolojisi üzerine araştırma yapılmıştır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

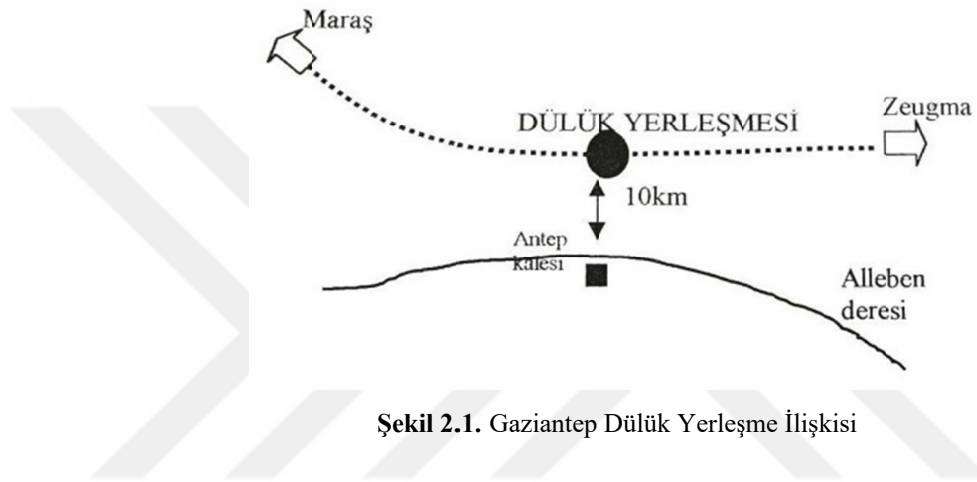
Konutta mekânsal dönüşüm sürecinin Gaziantep üzerinden analizini konu edinen bu çalışmada karşılaştırma ve gözlem yöntem olarak kullanılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Gaziantep Kentinin Tarihi Gelişimi

Gaziantep, eski adıyla Ayıntab, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan ve ülkenin sekizinci büyük şehridir. Coğrafi konumu nedeniyle yüzyıllar boyunca farklı medeniyetlerin yaşadığı bir yerleşim bölgesi olmuştur. Şehir, %5 eğimli bir düzlük üzerine kurulmuştur (Tatlıgil, 2005). İlk yerleşim şehre 10 km uzaklıkta bulunan Dülük Antik Kenti'nde başlamıştır (Erbalcı, 2021) (Şekil 2.1).

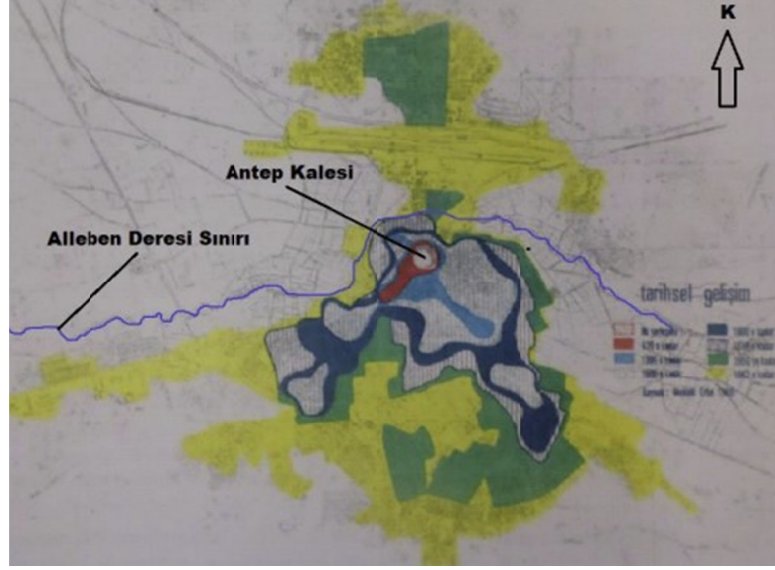

Şekil 2.1. Gaziantep Dülük Yerleşme İlişkisi

2.2. Gaziantep Kentinin Fiziki Gelişimi

Gaziantep'in fiziki yapılaşması 10. yüzyıla kadar Kale'den ibarettir. Kale'nin tam olarak ne zaman inşa edildiği kesin olarak bilinmemekle birlikte, iç kale Hititler döneminde yapıldığı ve Bizans Dönemi'nde İmparator Justinianus tarafından onarıldığı bilinmektedir (Kuban, 1983).

İlk dönemlerde kale içinde bulunan yerleşimler, savaşın sona ermesiyle birlikte kale çevresinden dışa doğru genişlemeye başlamıştır. Bu yerleşimler, batıdan güneydoğuya uzanan ana yol aksı üzerinde ve çevresinde gelişmiştir. Kentin içinden geçen Alleben Deresi'nin, özellikle doğu-batı yönünde, kentin büyümesine etki ettiği bilinmektedir (Başgelen, 1999) (Şekil 2.2).

Şekil 2.2. Kentin 1963 Yılına Kadar Olan Fiziksel Gelişimi (Kasapbaşı, 2018)

2.3. Gaziantep Kentinin Mimari Gelişimi

Gaziantep'in geleneksel dokusunu oluşturan yapılar kentin iklimine, topografyasına ve yaşam koşullarına göre biçimlenmiştir (Şekil 2.3). Topografya, yağış, sıcaklık gibi çevresel veriler dışında gelenek görenekler de geleneksel dokunun oluşumunda etkili olmuştur (Tatlıgil, 2005).

Geleneksel Gaziantep evleri, kentin mimari geçmişinin bir parçasıdır ve bulunduğu dönemin özgün karakterini yansıtmaktadır (Atalar, 2004).

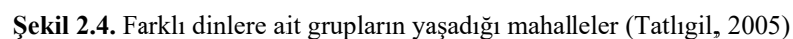

Şekil 2.3. Yüzyılın Başlarında Gaziantep'in Genel Görünümü (Başgelen, 1999)

2.3.1. Gaziantep Kentinin Mahalle ve Sokakları

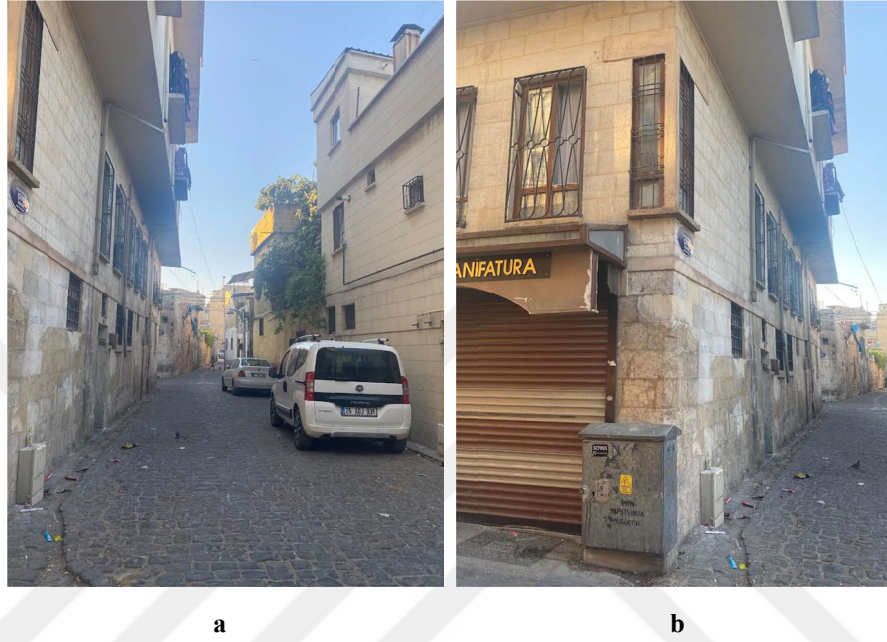
Mahalleler, kentin mimari ve sosyal yapısında önemli bir rol oynamakta ve her

Yapılan araştırmalar incelendiğinde Gaziantep kentinde genel olarak mahalleler dini gruplara göre ayrılmıştır. Dini yapıların bulundukları konumlardan da anlaşıldığı üzere farklı dinlere ait gruplar kendi mahallelerini oluşturarak yaşamışlardır. Müslümanlar 1. Dünya Savaşı'na kadar Şehreküstü, Kozluca, Akyol ve Kozanlı Mahallelerinde, Yahudiler Düğmecî ve Karagöz Mahallelerinde, Ermeniler Bey ve Tepebaşı Mahallelerinde, hem Müslümanlar hem Ermeniler ise Türktepe ve Eyüpoğlu Mahallelerinde yaşamaktaydı (Uğur, 2004) (Şekil 2.4).

6

duvarları görülmektedir (Dik, 2006) (Şekil 2.5). Organik sokak dokusu, mahalleler ve yapılar arasında organik bir ilişki sağlamakta ve Gaziantep'in geleneksel mimari karakterini yansıtan önemli bir özellik olarak öne çıkmaktadır. Bu dokunun korunması, kentin kültürel mirasının gelecek kuşaklara aktarılması açısından büyük bir öneme sahiptir (Yıldırım & Çağdaş, 2018).

Şekil 2.5. Bey Mahallesi Sokak Örneği, Çitçi Sokak

Sokak perspektifinde çıkmalar göze çarpmaktadır. Konutların birinci katından 80 santimetre kadar uzanan bu çıkmaların, gölgeli alanlar oluşturma, sokağa yönelik bir perspektif sağlama ve odaların kullanım alanını genişletme gibi işlevleri bulunmaktadır (Atalar, 2004).

Sokaklarda zaman zaman "kabaltı" olarak adlandırılan ve genellikle Ortadoğu'nun sokak kültüründe yaygın olan geçitler bulunmaktadır. Güvenlik sağlayan ve ek mekânlar sunan kabaltılar, gölge alanlar sağlamaktadırlar (Deringöl, 2015) (Şekil 2.6).

a

b

Şekil 2.6. ‘‘kabaltı’’ olarak adlandırılan geçit rneği, Kepenek Mahallesi, 2023

2.3.2. Geleneksel Gaziantep Evi Genel zellikleri

Geleneksel Gaziantep Evleri'nin tarihi, Osmanlı Dönemi'ne kadar uzanmaktadır. 19. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın başlarına kadar olan dönemde ortaya çıkan örnekler, yüksek sanatsal değere sahip konak tipi yapılarıdır. Nüfus artışının hızlanması, Gaziantep'te nitelikli yapıların oranında azalmaya neden olmuştur. 1920'lerden sonra, sadece basit tek katlı evler inşa edilmeye başlanmıştır. Ayrıca, Kurtuluş Savaşı'nın ardından Gaziantep'i terk eden gayrimüslimlerin ayrılması, bu basit yapıların daha fazla görülmesine yol açmıştır. Bu dönemde, gayrimüslim marangozlar, demirciler ve taş ustalarının ayrılması, inşaat işçiliğini mevcut ustalara bırakmıştır. Ancak, bu ustaların yeterli bilgi ve deneyime sahip olmamaları, yapıların daha basit bir şekilde inşa edilmesine yol açmıştır (Kasapbaşı, 2018).

Geleneksel Gaziantep Evleri, genellikle parsel sınırlarına sıfır olarak inşa edilmiştir. Bu nedenle evlerin cepheleri, bir veya iki tarafı komşu evle bitişik konumdadır. Bu inşa tarzının temel amacı, ısı kaybını minimize etmek ve yapı alanını en verimli şekilde kullanmaktır (Deringöl, 2015).

Geleneksel Gaziantep evlerinde avlu, mekânlar arasındaki bağlantıların sağlandığı ortak alanlardan biridir. Mahremiyetin korunabilmesi ve iklim koşulları göz önünde

bulundurularak yüksek duvarlar ile çevrilmiştir. Yüksek duvarlar sayesinde sıcak günlerde avlunun sokağa, sokağın avluya ısı transferi önlemektedir (Gül, 2005) (Şekil 2.7).

Şekil 2.7. Geleneksel Gaziantep Evi Avlu Örneği, Suyabatmaz Mahallesi, 2023

Geleneksel Gaziantep evlerinde sosyal yaşamla mahremiyet alanları birbirinden ayrılmıştır. Evin bütün bölümlerine geçiş avludan sağlanmaktadır. Avlu aynı zamanda toplanma mekânıdır ve etrafında tuvalet(hela), mutfak(ocak), kiler(hazna), mağara gibi birimler yer almaktadır (Tatlıgil, 2005) (Şekil 2.8).

a

b

Şekil 2.8. Avludan Mutfak Geçiş ve Mutfak Görseli, Suyabatmaz Mahallesi, 2023

Avlunun (hayatın) etrafı çiçeklerle süslü olup genellikle orta alanda gane (havuz) bulunmaktadır (Şekil 2.9). Sıcak günlerde, misafirler avluda ağırlandmaktadır ayrıca kadınların temizlik, kilim, halı yıkama, yemek yapma gibi birçok ev işini açık havada yapabilmesini sağlamaktadır. İklim koşulları nedeniyle avluların çoğunlukla güney cephesinde yer aldığı dikkat çekmektedir (Erbaş, 2012).

a

b

Şekil 2.9. Avluda bulunan gane (havuz) görseli, Suyabatmaz Mahallesi, 2023

Gaziantep Evlerinde sofaya bağlı olarak üç farklı plan tipi görülmektedir (Erbacı, 2021) (Şekil 2.10).

- Sofasız
- Dış Sofalı
- İç Sofalı

GAZİANTEP EV TİPLERİ		
	ALT KAT PLANI	ÜST KAT PLANI
SOFA SIZ		
DİŞ SOFALI		
İÇ SOFALI		

Şekil 2.10. Gaziantep Evleri Plan Tipolojisi (Özsoy, 2006)

Odalar, genellikle sofaların çevresine yerleştirilmiştir. Bazı evlerde ise odalar arası geçiş eyvan aracılığıyla sağlanmaktadır. Eyvan, avluya bakan üç tarafı kapalı, bir cephesi açık üstü kapalı bir mekândır (Özsoy, 2006) (Şekil 2.11).

Şekil 2.11. Geleneksel Gaziantep Evi Eyvan Örneği, Suyabatmaz Mahallesi, 2023

Geleneksel evler, 'eyvansız' ve 'eyvanlı' olmak üzere iki farklı plan tipiyle biçimlenmektedir. 'Eyvansız Plan Tipleri'ndeki evlerde, zemin katta bulunan odalar hayata, üst katta bulunan odalar ise balkona açılmaktadır. Diğer yandan, 'Eyvanlı Plan Tipleri'ndeki evlerde hayata açılan odalar bulunmaktadır ve oda sayısı arttıkça bir araya getirilen odalar yerine, eve bir veya iki kanat daha eklenmektedir. Bu kanatlar birbirlerine eyvanlar ile bağlanmakta ve bazen de hayatın etrafına ayrı ayrı mekânlar yerleştirilmektedir (Güzelbey, 1992).

Geleneksel Gaziantep evlerinin planlamasında eyvan, önemli bir mekân olarak kabul edilmektedir. Eyvan, iki yanında bulunan odalarla birlikte ana mekânın planını oluşturur ve dikdörtgen planlıdır. Her iki yanında bulunan odalara açılan kapı ve pencerelerin bulunduğu, doğrudan hayata açılan ve üstü örtülü bir mekân olarak tanımlanmaktadır. Eyvanlar genellikle hayattan daha yüksek bir kotta konumlandırılır ve daha sonraki dönemlerde cam ya da ahşap doğrama ile kapatılabilir. (Doğan ve arkadaşları, 1997).

Eyvana açılan oda pencereleri ve kapıları kemerli formda olup, kapı kanatlarında ahşap malzeme kullanılmaktadır (Şekil 2.12).

Şekil 2.12. Eyvana Açılan Pencere Kapı Görsele, Suyabatmaz Mahallesi, 2023

Gaziantep kışları soğuk geçtiğinden dolayı eyvanın avlu cephesi genellikle demir veya ahşap aksamli cam ile kapatılmıştır. Zemin katta bulunan eyvan, avlu kotuna göre yüksekte yer almaktadır ve bu alana profilli taş merdiven ile çıkılmaktadır. Üst katta bulunan eyvana ise avludan çıkan merdiven sahanlığı ile ya da alt kattaki eyvan içinde bulunan merdivenle ulaşılmaktadır (Tatlıgil, 2005) (Şekil 2.13).

a

b

Şekil 2.13. Kapalı Eyvan ve Eyvana Çıkan Merdiven, Kepenek Mahallesi, 2023

Geleneksel Gaziantep evlerinde odalar, eyvan bulunan plan tipinde, eyvanın her iki yanında bulunmaktadır (Şekil 2.14). Eyvan bulunmayan planlarda ise odalar yan yana dizilmekte ve zemin katta avluya, üst katta merdiven sahanlığına ve balkona açılmaktadır (Şekil 2.15). Odalar, çeşitli fonksiyonlara göre planlanmış olup kendi başlarına bir yaşam birimi olarak düşünülebilir. Her odada yatma, oturma, yemek yeme, yıkanma gibi çeşitli eylemler gerçekleştirilebilmektedir (Dik, 2006). Odalar ihtiyaca göre ekleme yapılarak üretilebilmektedir.

Şekil 2.14. Eyvana Açılan Odalar, Suyabatmaz Mahallesi, 2023

a

b

Şekil 2.15. Zemin Katta Avluya, Üst Katlarda Merdiven Sahanlığına ve Balkona Açılan Odalar, 2023

Oda kapılarının önünde, zemin döşemesinden 15 cm düşük kotta, mermer ile döşenmiş ‘‘eşiklik’’ bulunmaktadır. Odaya girmeden önce ayakkabıların çıkarılıp bırakılması amacıyla yapılan eşiklik, yıkanma eylemi içinde kullanılmaktadır. Eşiklikte karataştan yapılmış ‘‘bartış’’ adı verilen eşik bulunmaktadır. Evlerin bazılarında ise ahşap dolap kapakları arkasında gömme dolap gibi görünen yıkanma eyleminin yapıldığı gusulhane bulunmaktadır.

Duvarlarda açılan nişler ve ahşap kapaklı gömme dolaplar evin içinde depolama alanları oluştururken, iç duvarlar ise 'nacar' adı verilen ahşaplarla kaplanmaktadır (Şekil 2.16). Nacarlar genel olarak oda tavanından 80 cm aşağıda başlayarak zemine kadar inen iki türden oluşur: tam nacarlar ve yarım nacarlar. Düz ve sade nacarların yanı sıra oymalı ve süslemeli nacarlar da bulunmaktadır. Ayrıca, döşek dolaplarına (yükçük) benzer, ancak daha sığ olan günlük kullanılan eşyaların konulduğu dolaplara ise 'mahmil' adı verilmektedir (Tatlıgil, 2005).

a

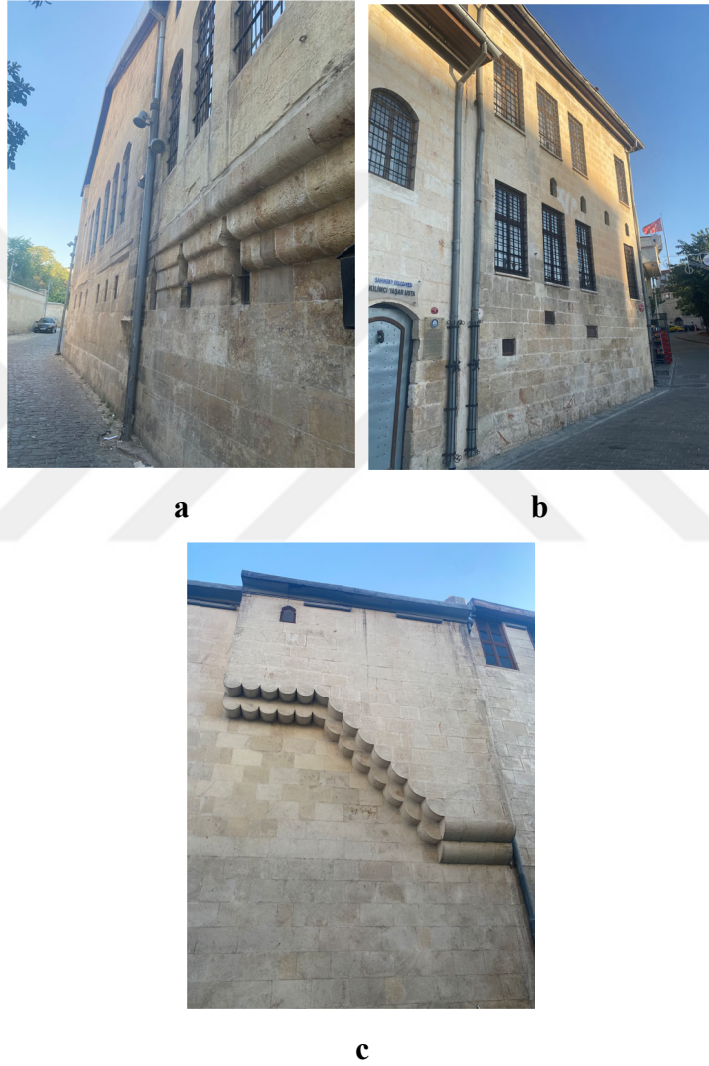
b

c

Şekil 2.16. Gömme Dolaplar ve Nacar İşçiliği, Suyabatmaz Mahallesi, 2023

Gaziantep Evleri, ie dönük bir plana sahip oldukları için sokak cepheleri genellikle az pencereli ve yüksek, sağır bir duvar olarak tasarlanmıştır. Cephe düzenlemelerinde pencereler, kapılar, kuş pencereleri, eyvanlar, çıkmalar, parmaklıklar, kafesler ve merdivenler gibi öğeler kullanılmıştır (şekil 2.17). Evlerdeki bazı pencereler, evde yaşayan ailelerin dini inançlarını yansıtmaktadır. Özellikle gayrimüslimlerin oturduğu evlerde ha şeklindeki pencere örneklerine sıklıkla rastlanmaktadır (zsoy, 2006).

şekil 2.17. Geleneksel Gaziantep Evleri Sokak Cepheleri, Milli Mücadele Müzesi, 2023

Geleneksel Gaziantep Evlerinde ısınma aracı olarak genellikle tandır kullanılmıştır. Tandır tahtadan yapılmış olan dört ayaklı masanın altına yerleştirilen toprak ya da sa mangalla kurulan bir ısınma sistemidir. Bazı evlerde masa daha yüksek yaptırılıp etrafına minderler konarak tandırdan daha fazla kişinin yararlanması

sağlanmıştır (Bakırcıoğlu, 1969).

2.4. Bölüm Sonu Değerlendirmesi

Gaziantep bulunduğu coğrafi konumundan dolayı yüzyıllar boyunca farklı medeniyetlerin yaşadığı bir yerleşim bölgesi olmuştur. 10. Yüzyıla kadar Kale'den ibaret olan fiziki yapılaşması zamanla kale çevresinden dışa doğru genişlemeye başlamıştır.

Gaziantep'in geleneksel dokusunu oluşturan yapılar kentin iklimine, topografyasına, yaşam koşullarına ve gelenek göreneklerine göre biçimlenmiştir. Benzer iklim ve sosyal yapıya sahip Anadolu bölgelerinde olduğu gibi Gaziantep'te de organik bir sokak dokusu görülmektedir. Sokaklar genellikle sağır avlu duvarları ile çevrili, ince, dar ve kıvrımlı bir yapıdadır.

Geleneksel Gaziantep evlerinde farklı işlevlerdeki birimlere ulaşımın sağlandığı toplayıcı mekân avludur. Üst katlar ve bodrum da dahil yapıdaki tüm mekanlara (tuvalet, mutfak, bodrum, kiler, mağara, ahır, vs.) geçiş avludan sağlanmaktadır. Su basman seviyesindeki evin zemin katında bulunan oturma bölümüne avludan birkaç basamakla ulaşılmaktadır. Avlunun ayrı diğer köşelerinde ise mutfak (ocak) ve tuvalet (hela) gibi birimler bulunmaktadır. Gaziantep evlerinde sofaya bağlı olarak ise sofasız, dış sofalı ve iç sofalı olmak üzere üç farklı plan tipi görülmektedir. Odalar sofaların çevresine yerleştirilmiştir. Bazı evlerde ise odalar arası geçiş eyvan aracılığıyla sağlanmaktadır. Geleneksel evler eyvansız ve eyvanlı olarak iki farklı plan tipiyle biçimlenmektedir. Eyvansız plan tiplerinde zemin kattaki odalar hayata, üst kattaki odalar ise balkona açılmaktadır. Odalar özelleşmemiş fakat çeşitli fonksiyonlara göre planlanmış olup kendi başlarına birer yaşam birimi olarak kullanılabilir. Her odada yatma, oturma, yemek yeme, yıkanma gibi çeşitli eylemler gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca odalar ihtiyaca göre ekleme yapılarak üretilmektedir.

Oda duvarlarında açılan nişler ve ahşap kapaklı gömme dolaplar evin içinde depolama alanları oluştururken, iç duvarlar ise nacar adı verilen ahşaplarla kaplanmaktadır. Ayrıca yüklük olarak adlandırılan dolaplara benzeyen, ancak daha sığ olan günlük eşyaların konulduğu mahmiller de kullanılmaktadır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Nüfus Hareketleri

On altıncı yüzyıldan itibaren batı ülkelerinde başlayan sanayileşme şehir nüfuslarında artışlara neden olmuştur. II. Dünya Savaşı'nın 1945 yılında sona ermesinin ardından değişen dünya koşulları, Türkiye'de de etkisini göstermiştir. 1946 yılında çok partili döneme geçen Türkiye'de sanayi ve ekonomi alanında yapılan hamleler ile uluslararası pazarlara daha çok açılma süreci yaşanmış ve bu durum da hızlı kentleşmeyi beraberinde getirmiştir (Gündüz, 2015).

Nüfusun kontrolsüz bir şekilde artması, kent alanlarında mevcut konutların ihtiyacı karşılayamaz hale gelmesine neden olmuştur. Konut talebinin artması, yeni imar alanları arayışına yol açmış ve arsa değerlerini yükseltmiştir. Bu durum, değerlendirilen kent alanlarının daha verimli kullanılması için yüksek katlı binaların inşa edilmesine yol açmıştır. Geleneksel az katlı konutlardan farklı olarak, birçok ailenin aynı binada yaşadığı, daha küçük dairelerden oluşan "apartman" tipi yapılar, giderek yaygınlaşmıştır. Değişimin devam ettiği günümüzde, çağın getirdiği yeni ihtiyaçların, konut kullanıcılarını farklı tercihlere yönelttiği gözlemlenmektedir. Teknolojinin sunduğu fırsatlar, yalnız yaşayan bireylerin sayılarındaki artış, farklı ihtiyaçlara yönelik rezidanslar, stüdyo daireler gibi konut tiplerinin yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Ayrıca, aile yaşamını sürdüren, ekonomik durumu iyi olan bireyler, şehir merkezlerinden uzakta bulunan ve tüm gereksinimleri içinde barındıran lüks konut sitelerini tercih ederek, şehir merkezlerindeki yoğun yaşamdan kaçınmayı tercih ettikleri söylenebilmektedir (Soysal, 1996).

3.2. Demografik Yapı (Aile Hayatı)

Konut mekânını etkileyen unsurlardan biri de aile büyüklüğü ve yaşam tarzıdır. Geleneksel konut kültüründeki ataerkil yapıda olan aileler genellikle birkaç kuşak bir arada geniş avlulu evlerde yaşamıştır. Ancak dünya genelindeki yenilikler ve Cumhuriyet dönemindeki gelişmeler, ailelerin genç üyelerinin büyük şehirlerde yükseköğrenim görmeye başlamasıyla şekillenmiştir. Yükselen eğitim düzeyi, yeni neslin evlilik sonrası aileden ayrılıp kendi ev düzenini kurma eğilimine girmesine yol açmıştır. Kadınların

eğitim seviyesinin artması ve iş hayatına katılması, evde geçirilen zamanı azaltmış ve sosyal hayatı etkilemiştir. Çalışma hayatındaki kadın, evde daha az zaman geçirmeye başlamış ve bu durum yemek kültüründen alışveriş alışkanlıklarına kadar birçok alanda değişikliklere neden olmuştur (Gr, 2000).

Yaşam biçiminde görülen bu değişimler konut meknlarında da yeni düzenlemeleri gerektirmiştir. Geleneksel konutlardaki çok haneli, haremlık selamlık ayrımlı planlar yerine batıdaki plan düzeninin yaygınlaştığı görülmektedir. Bu değişimler doğrultusunda yeni konut planları daha sade ve işlevsel özellikte olmuştur. Yeni ihtiyaçlar doğrultusunda konutlarda yeni mekân düzenlemeleri yapılmıştır. Konut içerisinde yemek yenilen ayrı bir oda ayrılması bu dzenlemelerdendir (Görgülü, 2016).

3.3. Sosyo-Ekonomik Gelişim

Gaziantep'te ilk apartman binaları, ekonomik durumun büyük bir rol oynadığı yapılar olmuştur. Bu yapıların konumu, büyüklüğü ve maddi değeri toplum içinde g göstergesi olarak kabul edilmiştir. Apartman binaları, genellikle yüksek gelirli aileler tarafından benimsenen bir konut türü olmuştur. Bu konutların çoğu, yaptıran kişinin ikamet etmek veya kira geliri elde etmek amacıyla inşa ettirdiği yapılar olmuştur. Ayrıca, apartmanlar yaptıran kişilerin adı soyadıyla anılmıştır ve bu durum aile için sosyal statü ifade ederek prestij sağlamıştır. 1965 yılında yürürlüğü giren Kat Mülkiyeti Yasası ile daire karşılığında yapılan apartmanlarda da bu uygulama devam etmiştir ve apartmanlar genellikle arsa sahibinin adıyla anılmıştır (Kasapbaşı, 2018).

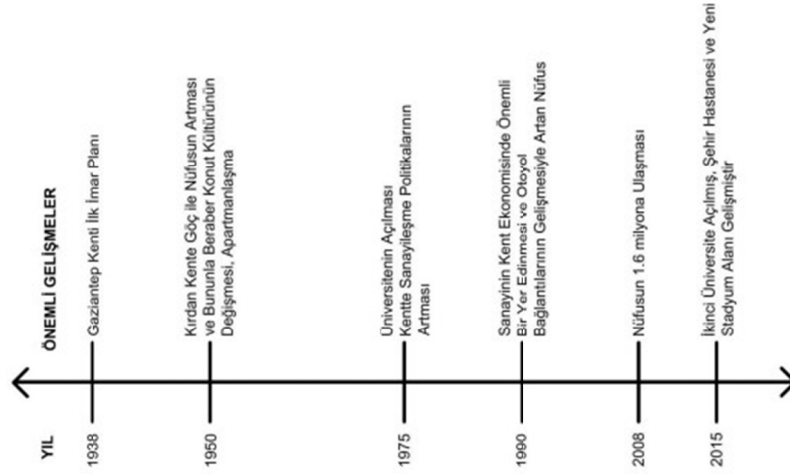
3.4. İmar Planları

Gaziantep kenti, belediyeçilik tarihi açısından köklü bir geçmişe sahiptir ve belediyesi 1871 yılında kurulmuştur. 1891 yılında Belediye Meclisi bir imar planı hazırlama kararı almıştır. Ancak, kararın uygulanma süreci ile ilgili bir belge bulunmamaktadır (Güzel, 2011).

Gaziantep kenti, 1938 yılında ilk imar planıyla birlikte gelişmeye başlamıştır. Sonraki imar planları, kentin ekonomik büyümesi ve nüfus artışının etkisiyle şekillenmiştir. Hızlı nüfus artışı, ulaşımın gelişmesi ve niversitenin kurulması kentin

fiziksel yapısını etkileyen faktörler arasında yer almıştır (Hıdıroğlu, 2019).

Çizelge 3.1: Gaziantep Kenti Kırılma Noktaları (Hıdıroğlu, 2019)

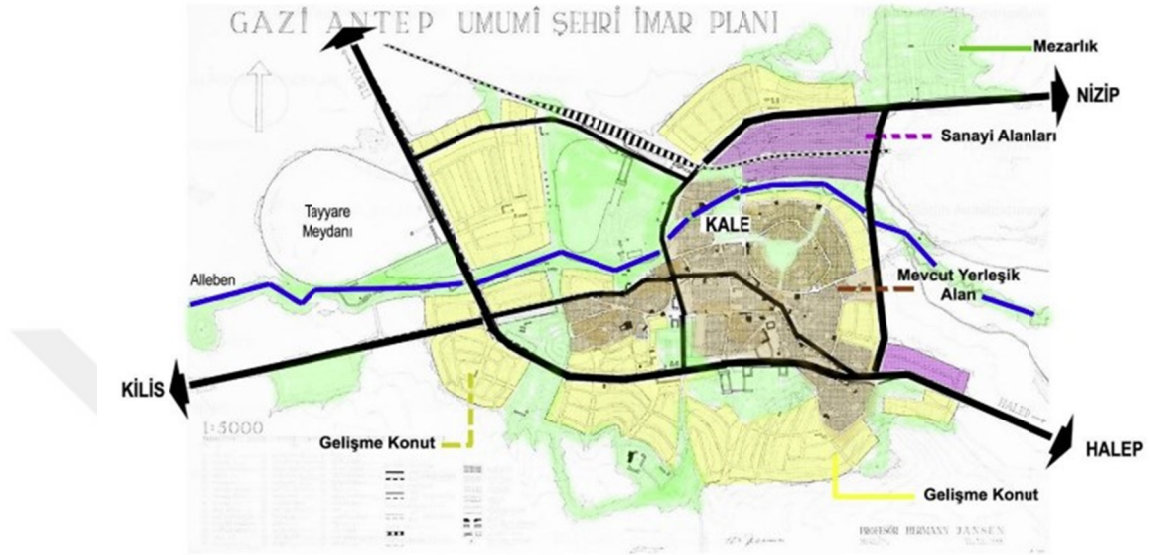
Gaziantep kenti planlama geçmişinde uygulanmış dört adet imar planı bulunmaktadır.

- Hermann Jansen Planı (1938)
- Hamit Kemali Söylemezoğlu – Kemal Ahmet Aru Planı (1950)
- Zühtü Can Planı (1974)
- Nazım İmar Planı (Oğuz Aldan) (1990)

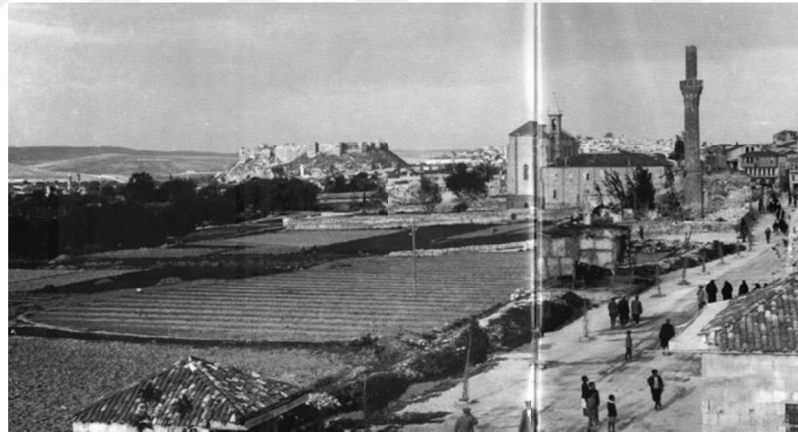
3.4.1. Hermann Jansen Planı (1938)

Gaziantep'in 1938 yılında uygulanmaya başlanan ilk kent planıdır. Cumhuriyet'in ilanından sonra ülkenin genelinde yeniden yapılanma çabaları kapsamında, yurtdışından Türkiye'ye davet edilen Alman mimar Prof. Hermann Jansen, Gaziantep için 1938 yılında bir imar planı hazırlamıştır (Şekil 3.1). Bu planın bir parçası olarak, mevcut kent dokusunun korunmasına büyük önem verilmiş ve günümüzde hala eski kent merkezinin ana arterleri olan Karagöz, Suburcu ve Gaziler Caddesi'nin genişletilerek yeniden düzenlenmesi, Atatürk Bulvarı ve İnönü Caddesi'nin açılması gibi projeler bu dönemde hayata geçirilmiştir (Şekil 3.2). Alleben Deresi'nin kuzeyinde bulunan bağ-bahçe düzenindeki tarım alanlarının korunması amacıyla yapılaşma yasağı getirilmiştir ve bu, söz konusu plan aracılığıyla sağlanmıştır (Gaziantep Tatbikat İmar Planı [1978] aktaran Kasapbaşı, 2018).

Kentin batı ve güney yönlerinde ise yeni konut bölgeleri önerilmiştir. Bu bölgelerdeki konutlar, bahçeli ve üç katlı olarak tasarlanmıştır. Geleneksel dokular ile yeni konut alanları arasında bulunacak olan yeşil alan, bu iki farklı yapılaşma tarzı arasında bir geçiş bölgesi olarak planlanmıştır (Hıdıroğlu, 2019).

Şekil 3.1. 1938 Gaziantep Kenti İmar Planı

Şekil 3.2. Hermann Jansen Planıyla Açılan Atatürk Bulvarı (Başgelen, 1999)

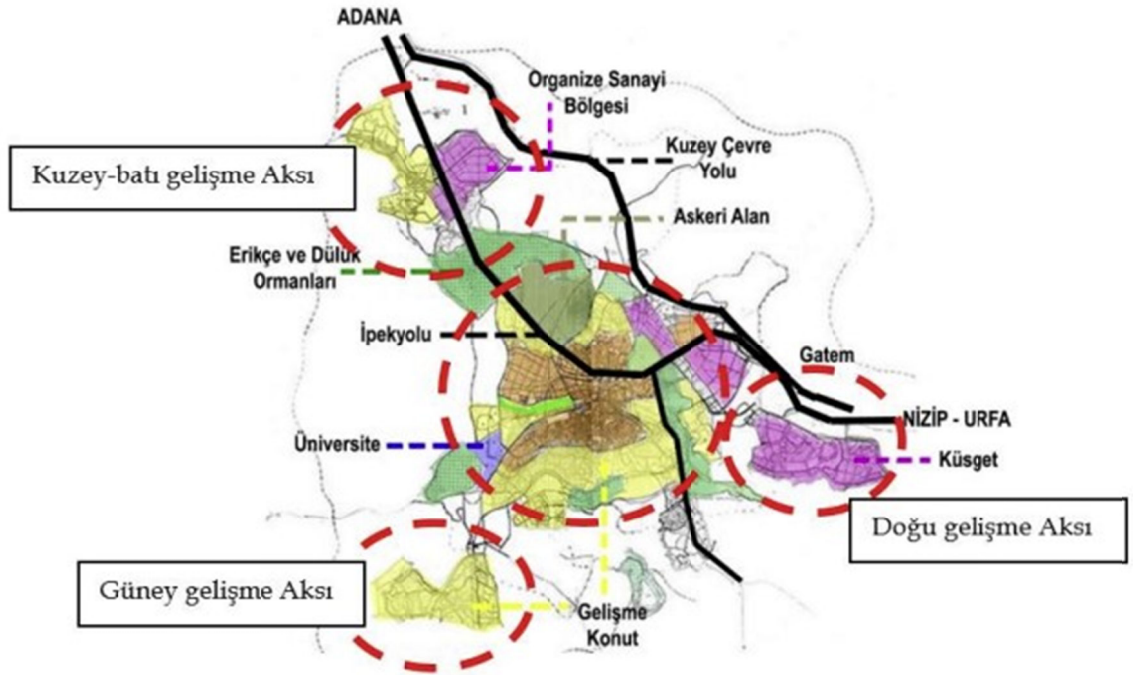
3.4.2. Hamit Kemali Söylemezoğlu – Kemal Ahmet Aru Planı (1950)

1945 yılından sonra Türkiye genelinde toplumsal ve ekonomik gelişmeler yaşanmıştır. Bu değişikliklerle birlikte kırsal bölgelerden şehirlere olan göçler artmıştır. Bu göçler, şehirlerde hızlı nüfus artışına neden olmuş, Gaziantep şehrinde de 1935 yılında 50.000 civarında olan nüfus, 1950 yılında 70.000'e kadar yükselmiştir. Hızlı nüfus artışının sonucunda, Gaziantep'te plansız yerleşimler başlamıştır. Bu artan nüfus ve

imar planı ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Gaziantep Tatbikat İmar Planı [1978] aktaran Kasapbaşı, 2018).

1969-1972 yılları arasında İller Bankası İmar Planlama Dairesi tarafından düzenlenen 'Gaziantep Kent Bütünü' imar planı yarışması sonucunda Gaziantep kentinin üçüncü imar planı oluşturulmuştur. Bu yarışmayı şehir plancısı Zühtü Can ve ekibi kazanmıştır. 1950'lerden sonra Gaziantep'te ortaya çıkan gecekondu alanları için bu plan kapsamında yeni konut bölgeleri önerilmiştir. Gaziantep kenti, Jansen Planı ve Söylemezoğlu-Aru planlarının etkisiyle merkezden batıya doğru büyümüştür. Bu bölgelerde yeni konut alanları oluşturulmuştur. 1973 yılında kurulan üniversite ile birlikte kentin güneybatı yönünde büyüme gösterdiği görülmüştür (Hıdıroğlu, 2019) (Şekil 3.4).

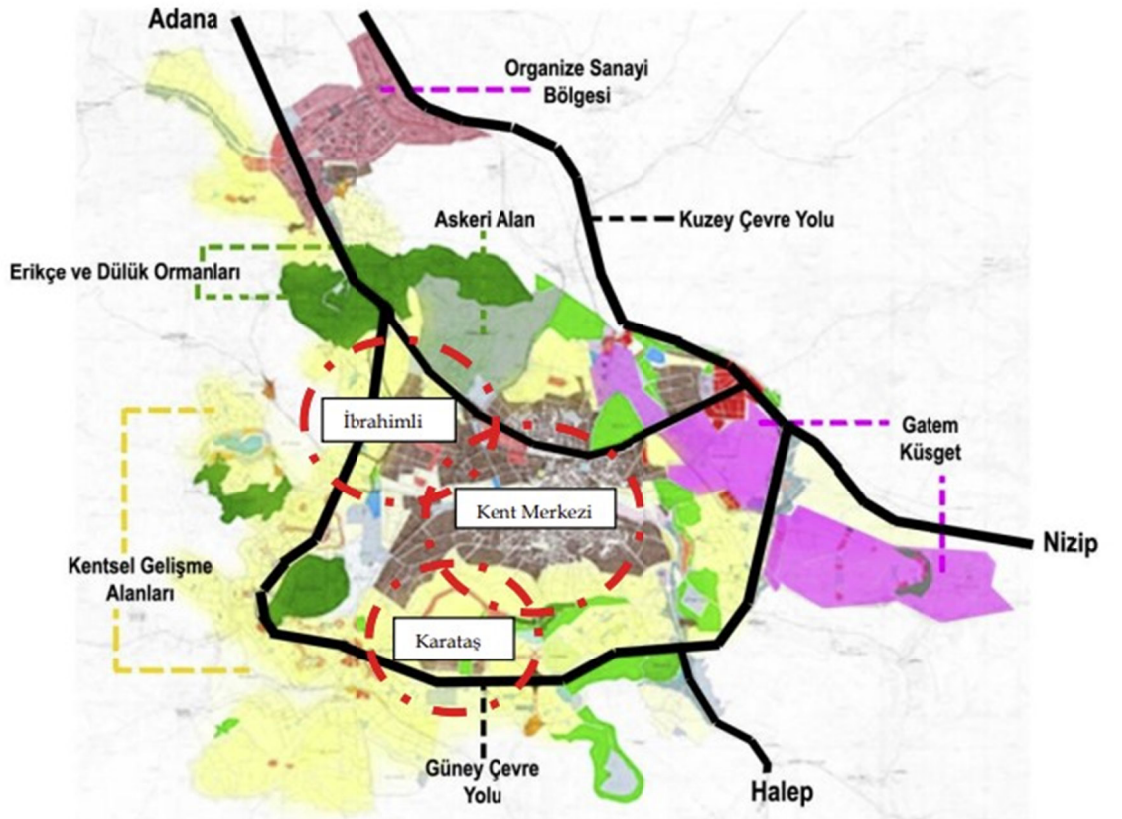
Zühtü Can Planı'nda askeri alanlar, yeşil alanların kullanımı ve mezarlık, Gaziantep'in sınırlarını belirleyen faktörler olmuştur. Dülük ve Erikçe ormanları yeşil alan olarak ayrılmıştır (Hıdıroğlu, 2019). Alleben Deresi'nin kuzeyinde bulunan yeşil alanlar, artan baskılar nedeniyle bu planla imara açılmıştır (Gaziantep Tatbikat İmar Planı [1978] aktaran Kasapbaşı, 2018).

Şekil 3.4.: 1973 Gaziantep Planına göre genel arazi kullanım kararları (Yenice, 2018)

3.4.4. Nazım İmar Planı (1990)

1980 yılında neo-liberal politikaların etkisiyle kentler hızla değişmeye başlamıştır. Hızla büyüyen Gaziantep kentinde de yeni bir imar planına gereksinim duyulmuştur. Kentin dördüncü imar planı Nazım İmar Planı, H. Oğuz Aldan tarafından 1990 yılında hazırlanmıştır (Şekil 3.5). 1990'lı yıllarda gecekonduların yanı sıra verimli tarım arazileri için de imara açılma baskısı yaşanmıştır. Zühtü Can Planı'nda tarım için ayrılan İbrahimli Bölgesi, bu yeni planla konut alanı olarak önerilmiştir. Aynı şekilde, Kızılhisar bölgesi de bu plan ile düşük yoğunluklu konut alanı olarak belirlenmiştir. Ayrıca bu plan, gecekondulaşmayı engellemek ve toplu konut projelerini teşvik etmek amacıyla tasarlanmıştır. Bağlarbaşı Konut Gelişme Alanı, Göllüce Konut Gelişme Alanı, Sam Mezrası Konut Gelişme Alanı, Kızılhisar-Serince Konut Gelişme Alanı ve yeni kentsel yerleşim bölgelerini içermektedir. Nazım İmar Planı yetersiz kaldığında, ek imar planları kentin ihtiyaçlarına cevap verebilmek için hazırlanmıştır. (Hıdıroğlu, 2019).

Şekil 3.5. 1990 Gaziantep Kent Planı (Gaziantep Büyükşehir Belediye Arşivi)

3.5. Bölüm Sonu Değerlendirmesi

Çalışmanın bu bölümünde değinilen Gaziantep konut değişimini etkileyen faktörler, bütün toplumların yaşam tarzında değişimlere neden olan ortak unsurlar olarak değerlendirilebilir. Bahsedilen faktörlerden nüfus hareketleri sanayileşmeyle birlikte kentleşmeyi hızlandırmış bu da nüfusun kontrolsüz bir şekilde artmasına ve mevcut konutların ihtiyacı karşılayamaz hale gelmesine neden olmuştur. Konut talebinin artması ile kent alanlarının daha verimli kullanılması için yüksek katlı binaların inşa edilmesine yol açmıştır.

Konut mekânının biçimlenmesinde etkili olan diğer faktör ise toplumun yaşam biçimi ve alışkanlıklarıdır. Aile yapısındaki değişimle diğer sosyal belirleyiciler etkili olmuştur. Yükselen eğitim düzeyi, yeni neslin evlilik sonrası aileden ayrılıp kendi ev düzenini kurma isteği, kadınların iş hayatına katılması gibi etkenler konut mekânlarını da dönüştürmüştür. Sosyo ekonomik olarak ise yapıların konumu, büyüklüğü ve maddi değeri toplum içinde güç göstergesi olarak kabul edilmiştir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra girişilen kalkınma hareketleri, devlet otoritesi tarafından çıkarılan kanun ve yönetmeliklerle sadece ülke genelinde değil, aynı zamanda Gaziantep kenti konut üretim biçimini yönlendirmekte de büyük etkiye sahip olmuştur. Uygulanan imar planları ile sokaklar ve caddeler düzenlenmiş, yeni bölgeler yapılaşmaya açılmıştır. İmar Planları ile gelen kurallar arsaların kullanım alanını, kent dokusunu, konut mekânları gibi birçok değişkeni de etkilemiştir. Göçlerin ve nüfus artışının devam etmesiyle imar planları da değişikliğe uğrayarak farklı uygulamalar yapılmıştır.

4. BULGULAR

Hızlı nüfus artışı, hızlı kentleşme ve teknolojik gelişmelerle birlikte konutlarda da şartlar ve ihtiyaçlar değişmiştir. Ayrıca bu faktörlere ek olarak kültürel ve toplumsal değerlerin de konut değişimine katkısı önemlidir. Aile yapılarında meydana gelen değişim, yerel halkın alışkanlıkları ve yaşam şekli ve de diğer sosyal belirleyiciler konut kavramının değişimine neden olmuştur (Kasapbaşı, 2018).

4.1. Gaziantep'te İlk Dönem Apartman Binaları

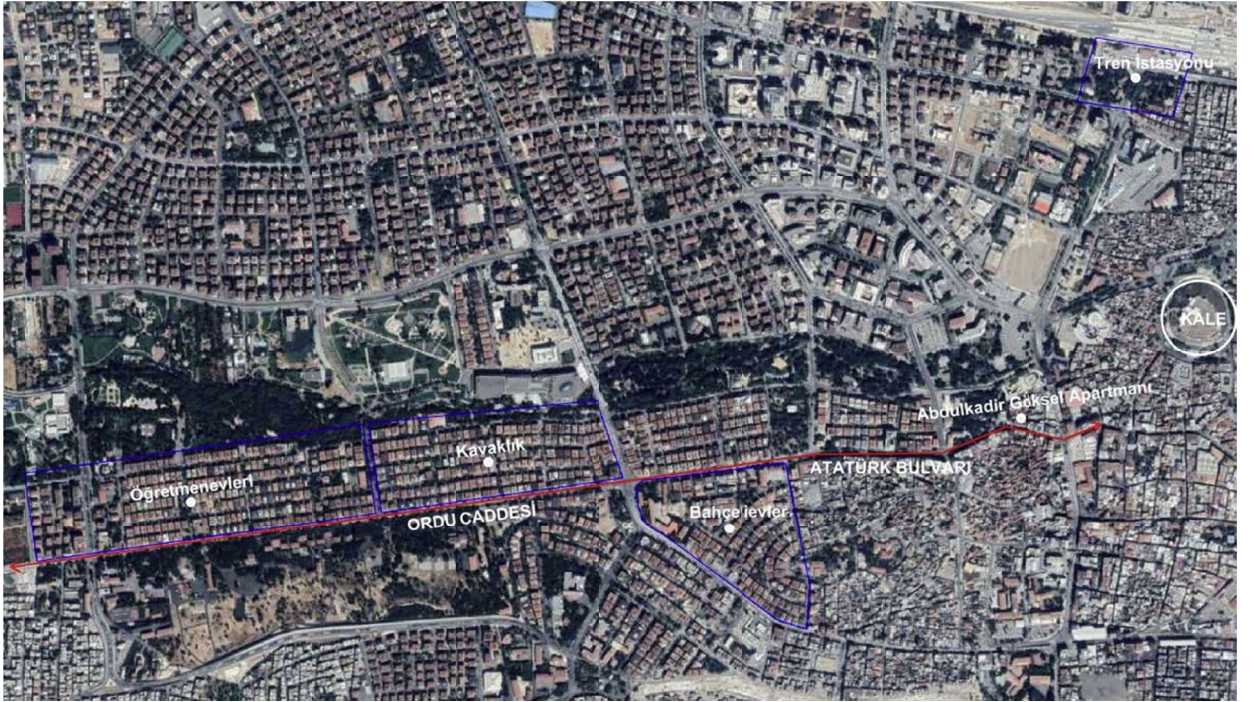
Gaziantep'te ilk apartman 1947'de, Hermann Jansen Planı ile açılan Atatürk Bulvarı üzerinde bulunan Dr. Abdulkadir Göksel Apartmanıdır (Şekil 4.1) (Şekil 4.2). 1950 yılında ise Söylemezoğlu-Aru Planı ile açılan Ordu Caddesi yönündeki Bahçelievler Mahallesi ve bu aksın devamı apartmanların geliştiği yerler olmuştur. Bahçelievler, Öğretmenevleri ve Kavaklık mahalleleri ilk dönem apartmanlarının görüldüğü yerlerdir (Erbacı, 2021) (Şekil 4.3).

Şekil 4.1. Atatürk Bulvarı Üzerinde Yapılan İlk Apartman, Dr. Abdulkadir Göksel Apartmanı
(Mihçioğlu, 2020)

Şekil 4.2. Dr. Abdulkadir Göksel Apartmanı (Mihçioğlu, 2020)

Şekil 4.3. Gaziantep Kenti Apartman Binalarının İlk Yapıldığı ve Gelişim Gösterdiği Mahalleler (Erbalcı, 2021)

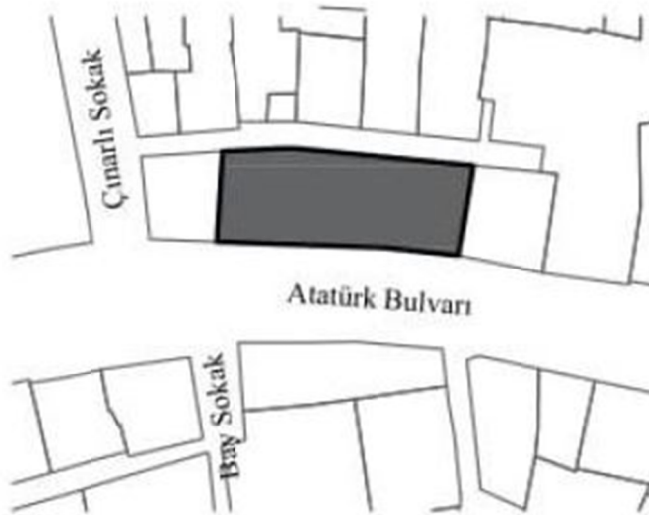
4.1.1. Abdulkadir Göksel Apartmanı

Atatürk Bulvarı üzerinde Bey Mahallesi, Şahinbey İlçesinde 1065 ada 74 numaralı parselde bulunmaktadır. 1947’de yapıldığı bilinen bina zemin artı 3 kattan oluşmaktadır. Zemin kat ticari, üst katlar konut olarak tasarlanmıştır (Şekil 4.4). Yapının doğu cephesi bitişik nizamdır ve apartmana giriş güney cephesindeki Atatürk Bulvarı

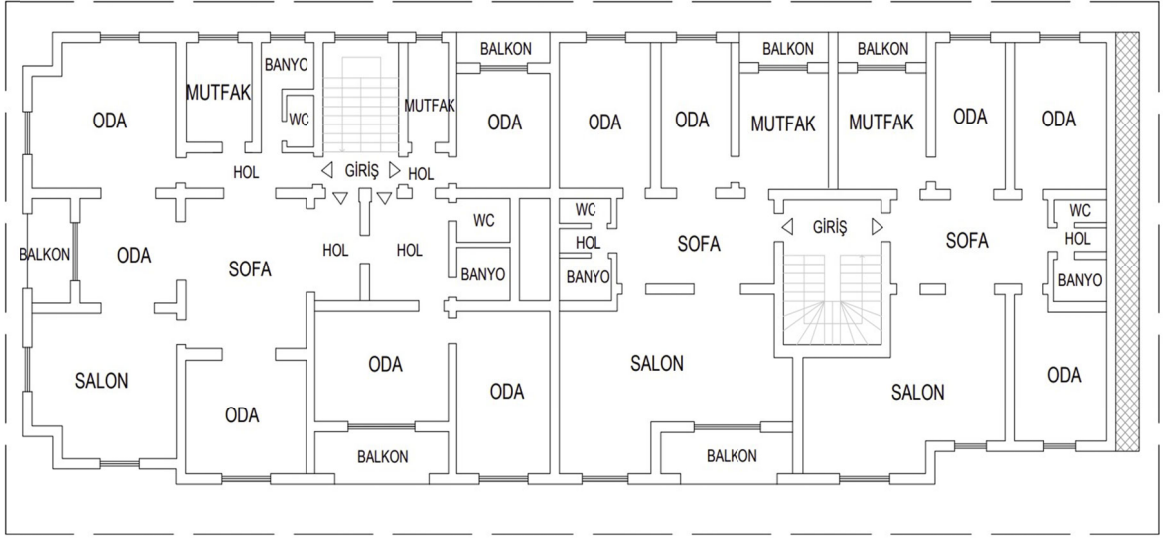
aksından sağlanmaktadır (Şekil 4.5). Kesme taş ile yapılan binanın planı dikdörtgen formdadır (Şekil 4.6). Binaya birbirinden bağımsız olan iki farklı kapı ile girilmektedir. Bu durum binayı iki bölüme ayırmıştır. Binanın Çınarlı sokağına bakan tarafı her katta tek daire bulunan aile apartmanı olarak tasarlanmıştır. Dairelere giriş dört ayrı kapıdan sağlanmaktadır. Biri ana giriş olarak kullanılmakta diğer üçü ise servis amaçlı kullanılmaktadır. Binanın diğer bölümünde ise her katta iki daire bulunmakta ve dairelere bir kapıdan giriş yapılmaktadır (Şekil 4.7). Günümüzde mevcut olan apartmanın zemin katı ticaret amaçlı, üst katları ise konut ve ticaret olarak kullanılmaktadır (Şahin, 2022) (Şekil 4.8).

Şekil 4.4. Abdulkadir Göksel Apartmanı, 2000’ler (G.K.E, 2005)

Şekil 4.5. Abdulkadir Göksel Apartmanı konumu (Erbalcı, 2021)

Şekil 4.6. Abdulkadir Göksel Apartmanı Kat Planı (Erbalçı, 2021’den yeniden çizilmiştir.)

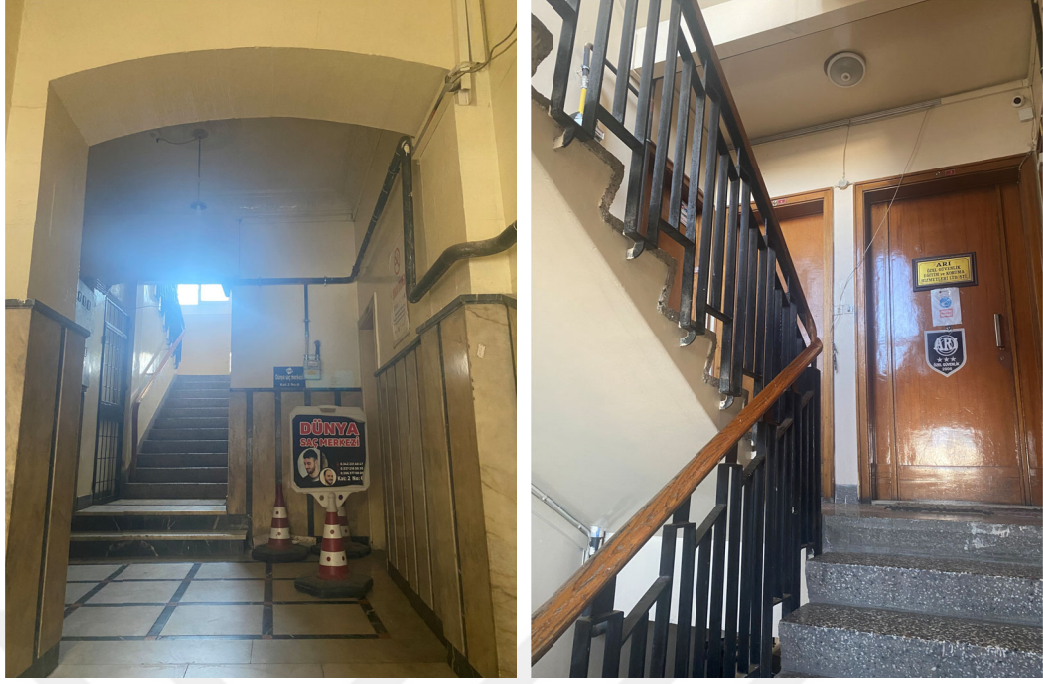

a

b

Şekil 4.7. Abdulkadir Göksel Apartmanı Günümüz Cephe Görseleleri, 2023

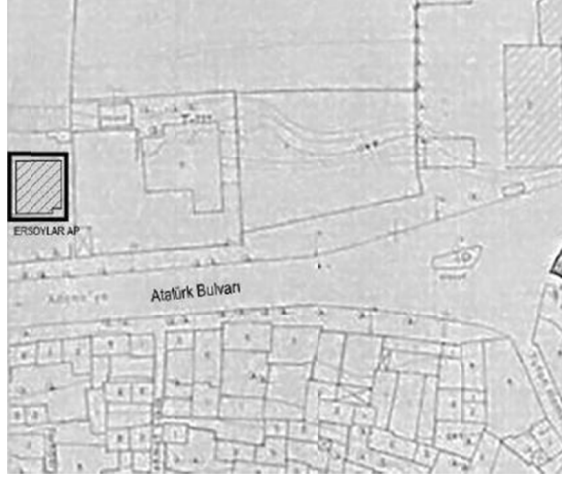
a

b

Şekil 4.8. Abdulkadir Göksel Apartmanı Günümüz Bina İçi GörSELLERİ, 2023

4.1.2. Ömer Ersoy Apartmanı

Ömer Ersoy apartmanı Atatürk Bulvarı üzerinde, Bey mahallesi, Şahinbey ilçesinde 1053 ada 25 numaralı parselde bulunmaktadır (Şekil 4.9). 2005 yılında Gaziantep Kültür Envanteri kitabında, Cumhuriyet dönemi yapıları içerisinde yer almıştır. Yapının 1945-1950 yılları arasında yapıldığı bilinmektedir. Ömer Ersoy Apartmanı bodrum ve 4 kattan oluşmuş ve en üst katı teras olarak tasarlanmıştır (Şekil 4.10). Yapı ilk olarak konut olarak, daha sonra kafe-restoran olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise boş durmaktadır. Yapıya giriş Atatürk Bulvarı üzerinde güney cephesindedir (Şahin, 2022).

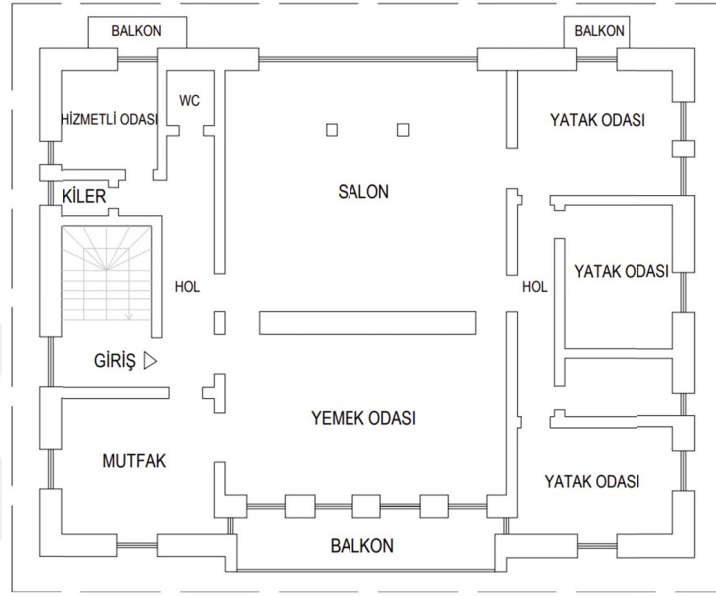

Şekil 4.9. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 10.05.1966 1/1000 ölçekli İmar Planında Ersoylar Apartmanı
(Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Arşivi,2021).

Şekil 4.10. Ömer Ersoy Apartmanı, 2000'ler (G.K.E, 2005)

Yapı dikdörtgen formdadır ve düzenli açıklıkları ile tarihselci bir yaklaşımda olduğu görülmektedir (Şekil 4.11). Balkonlarda bulunan kolonlarla cephede düşey etki oluşturulmuştur. Cephede kullanılan taş kaplamasıyla, anıtsal görünümü ile, tekrarlanan pencereleriyle ve geniş saçak kullanımı ile 2. Ulusal Mimarlık döneminin izlerini taşımaktadır (Gaziantep Kültür Envanteri, 2005) (Şekil 4.12).

Şekil 4.11. Ömer Ersoy Apartmanı Kat Planı (Erbalci, 2021’den yeniden çizilmiştir.)

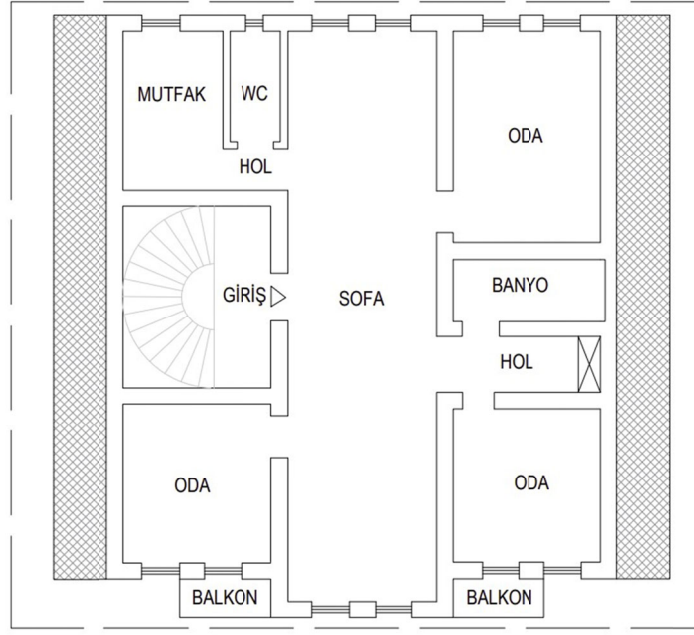
Şekil 4.12. Ömer Ersoy Apartmanı Günümüz Görselleri, 2023

4.2.3. Mahmut Ersoy Apartmanı

Mahmut Ersoy apartmanı Atatürk Bulvarı üzerinde, Bey mahallesi, Şahinbey ilçesinde 1065 ada 4 numaralı parselde bulunmaktadır. Yapım yılının 1950-1955 yılları arasında olduğu bilinmektedir. Zemin üzeri 3 kattan oluşmaktadır (Şekil 4.13). Yapının batı ve doğu cephesi bitişik nizamdır (Şekil 4.14). Abdulkadir Göksel Apartmanı batı cephesindeki komşusudur. Girişi güney cephesi yönündeki Atatürk Bulvarı üzerindedir. Bu yapıda ilk kez Fransız balkon kullanılmış, ferforjeler özel olarak yurt dışından getirilmiştir. Yapı yıkılıp yerine otel yapılmıştır (Erbacı, 2021) (Şekil 4.15).

Şekil 4.13. Mahmut Ersoy Apartmanı, 1973 (Biçer, 2017)

Şekil 4.14. Mahmut Ersoy Apartmanı Kat Planı (Erbalçı, 2021’den yeniden çizilmiştir.)

Şekil 4.15. Mahmut Ersoy Apartmanı yerine yapılan yapı, 2023

4.1.4. Cemil Alevli Apartmanı

Cemil Alevli apartmanı Atatürk Bulvarı üzerinde, Bey mahallesi, Şahinbey ilçesinde 1051 ada 141 numaralı parselde bulunmaktadır. Yapım yılının 1955-1960 yılları arasında olduğu bilinmektedir. Zemin üzeri 4 kattan oluşmaktadır (Şekil 4.16) (Şekil 4.17). Yapı yığma yapım tekniği ile yapılmıştır. Günümüzde mevcut değildir (Erbalcı, 2021) (Şekil 4.18).

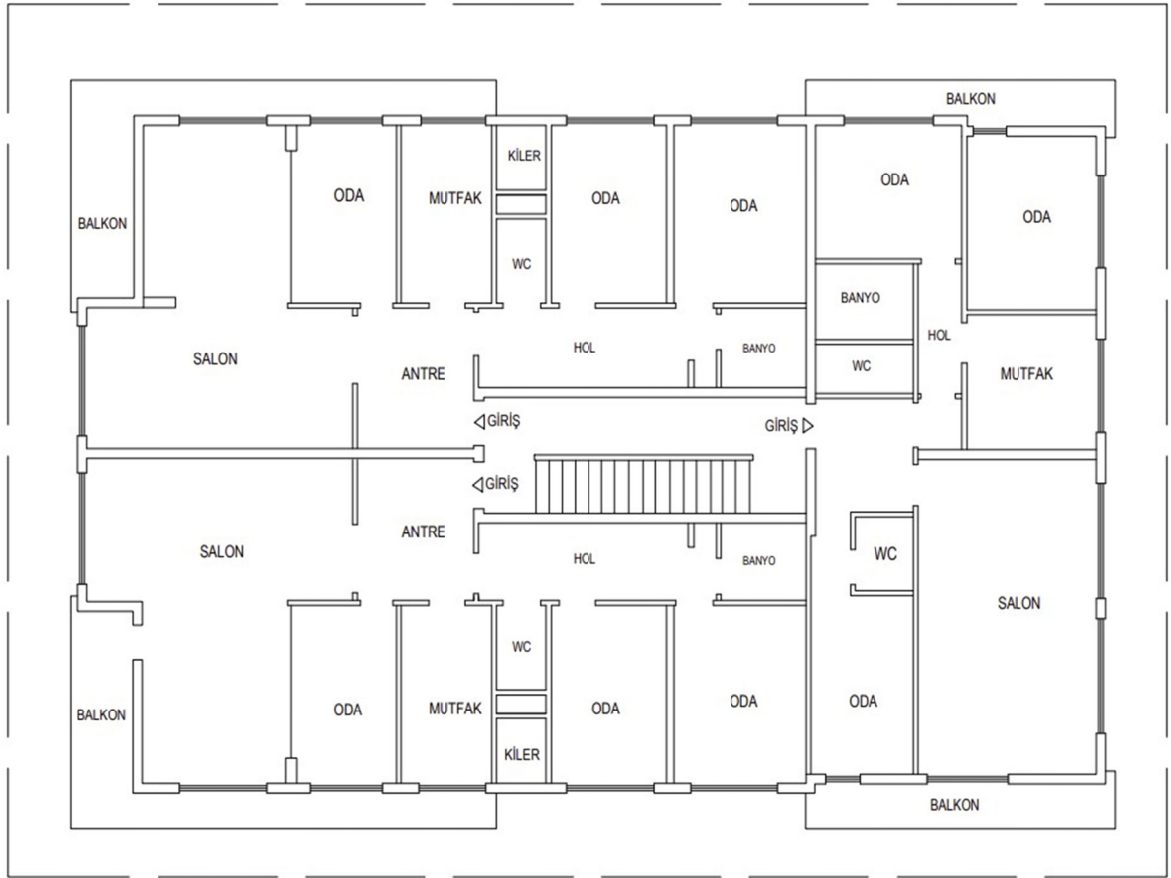
Şekil 4.16. Cemil Alevli Apartmanı 1.Kat Planı **Şekil 4.17.** Cemil Alevli Apartmanı 2.Kat Planı
(Erbalcı, 2021'den yeniden çizilmiştir.)

Şekil 4.18. Cemil Alevli Apartmanının Yerine Yapılan Yapı, 2023

4.1.5. Bahar Apartmanı

Bahar apartmanı Sarıgüllük Mahallesi, Şehitkâmil ilçesinde 327 ada 67 numaralı parselde bulunmaktadır. Zemin  zeri 4 kattan oluşan yapıda her katta 3 daire bulunmaktadır. Daireler 3+1 plan tipindedir (Şekil 4.19). Yapının 1977 yılında projesi çizilerek Mimar Ömer Buharalı tarafından ruhsatı alınmıştır (Şehitkâmil Belediyesi Arşivi, 2018).

Şekil 4.19. Bahar Apartmanı Normal Kat Planı (Şahin, 2022’den yeniden çizilmiştir.)

Yapının sade bir cephe karakteri bulunmaktadır. Net geometrik formdaki yüzey ve kütle ilişkisi ile modern mimarlık örneklerindendir. Binanın  n ve arka cephesi simetriktir.  n cephedeki pencere dizileri, normal katlardaki parapet duvarları, balkonlar ve dar saçak silmeleri ile yatay etki arttırılmıŐtır (Şekil 4.20). Yapının cephesiyle, ritmik pencereleri ile Türkiye’de modernlik arayışı döneminin izleri görülmektedir (Şahin, 2022).

a **b**
Şekil 4.20. Bahar Apartmanı Günümüz Cephe Görselleri, 2023

4.2. Bölüm Sonu Değerlendirmesi

20.Yüzyıl nüfus artışının, kentleşme ve teknolojik gelişmelerin hızla arttığı ve bu gelişmelerle konutlarda da ihtiyaçların değiştiği bir dönem olmuştur. Bu faktörlerin yanında toplumsal ve kültürel değerlerin, aile yapılarındaki değişimin, alışkanlıklar ve yaşam şeklinde meydana gelen değişimlerin de konutların dönüşümüne katkısı önemlidir.

Gaziantep ilk dönem apartman binaları incelendiğinde geleneksel Gaziantep evlerindeki tüm fonksiyonları karşılayan evin önemli unsuru olan odaların zamanla özelleşmeye başlayarak fonksiyonlarına göre ayrıldığı ve isimlendirildiği görülmektedir. Misafir odası, yemek odası, yatak odası gibi özelleşmiş mekânlar planlarda yer almaktadır. Geleneksel evlerin yaygın mekânı olan orta sofa etkisini yitirmemiş apartmanlarda da kullanılmaya devam etmiştir. Bazı durumlarda küçülerek odalara geçişin sağlandığı koridorumsu alan durumuna gelmiştir. İlk apartman örneğinde bir arada bulunan mutfak, tuvalet ve banyo ilerleyen süreçte ayrılmış, banyo odaların yanında yer almaya başlamıştır. Isınma sistemi olarak bu dönem yapılarında soba ve kalorifer sistemi kullanılmıştır. Geleneksel konutlarda bulunan sokak, avlu, sofa düzeni apartman yapılarında değişmiş, direkt mekâna girilmiştir. Bu dönem apartmanlarında

geleneksel evlerdeki gibi bir bahçe bulunmamaktadır. Bahçe yerine küçük alanlara sahip balkonlar kullanılmıştır.

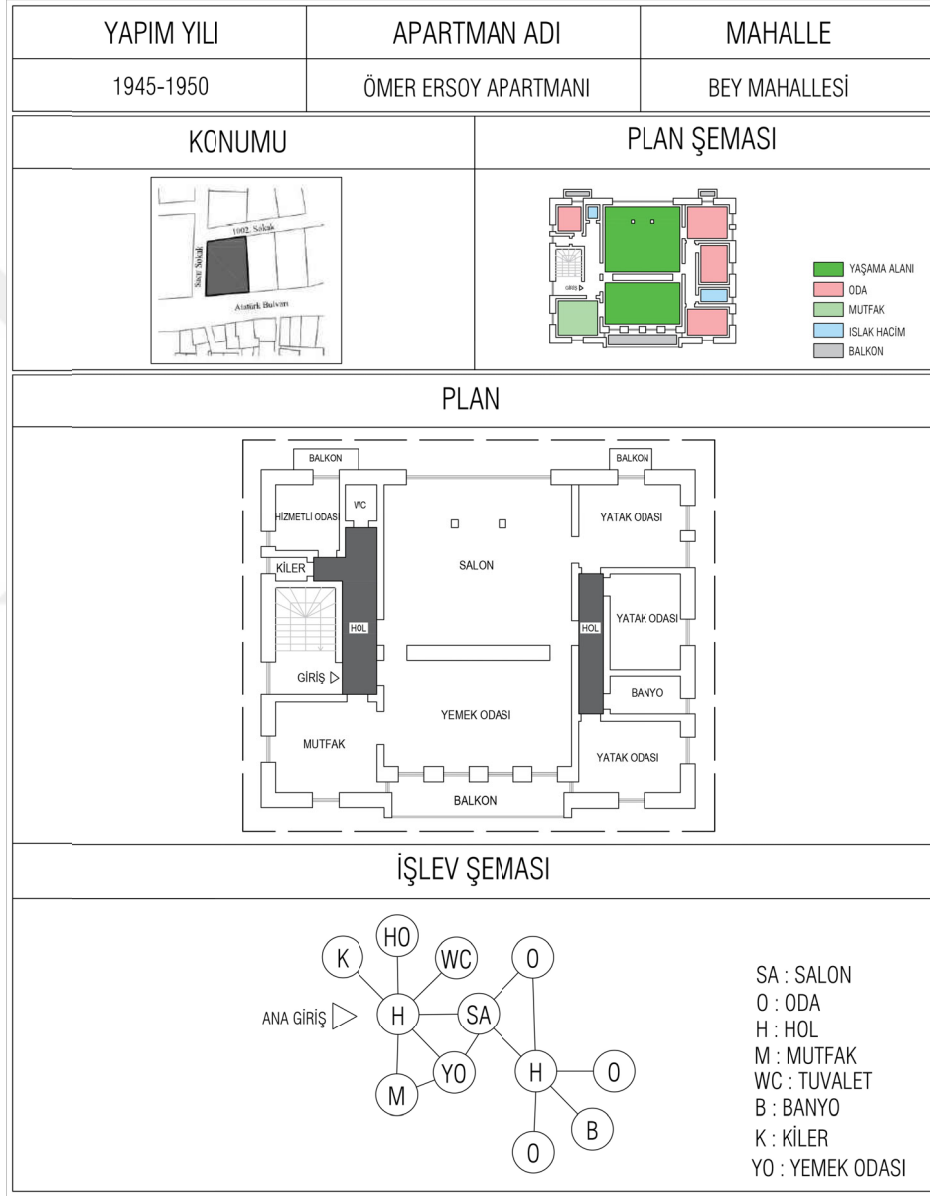
Abdulkadir Göksel Apartmanı planına ilişkin özelliklerden en belirgin olanı servis girişlerinin bulunmasıdır. Ana giriş kapısına ek olarak üç adet de servis girişi bulunmaktadır. Bu kullanımla konutta özel ve genel mekânlara girilmeden servis alanına ulaşılmaktadır. Orta sofalı bu konut planında sofa ortak yaşam alanı ve dağılım merkezi olarak kullanılmaktadır. Islak hacimler bir arada bulunmaktadır. Mutfakın küçük bir alana sahip olması mekânın sadece yemek hazırlamak için servis alanı olarak kullanıldığını, yemek eylemininse yaşama mekânında veya holde yapıldığını göstermektedir (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1: Abdulkadir Göksel Apartmanı Plan Şeması

Ömer Ersoy Apartmanı planında giriş holü ve gece holünü birbirine bağlayan salon bulunmaktadır. Gündüz holünden gece holüne geçişi salon sağlamaktadır. Islak hacimler ayrı konumlandırılmıştır. Önceki dönemlerdeki her ihtiyaca cevap verecek şekilde kullanılan odalar özelleşmeye başlamıştır. Mekânlar salon, yemek odası, yatak odası, hizmetli odası şeklinde özelleşmiştir (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2: Ömer Ersoy Apartmanı Plan Şeması

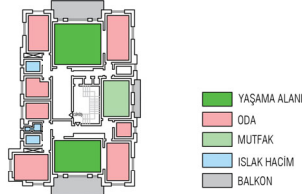
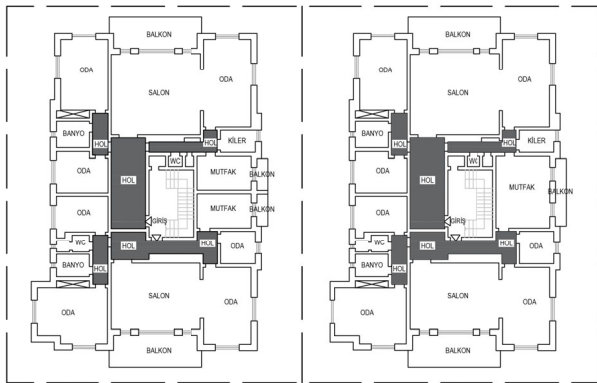
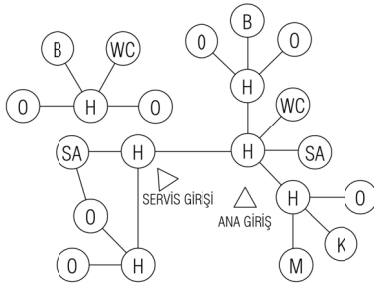
Mahmut Ersoy Apartmanı planında giriş holü ve gece holünü birbirine bağlayan sofa bulunmaktadır. Gündüz holünden gece holüne geçişi sofa sağlamaktadır. Mutfak ve tuvalet yan yana, banyo ise odaların yanında bulunmaktadır (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3: Mahmut Ersoy Apartmanı Plan Şeması

YAPIM YILI	APARTMAN ADI	MAHALLE
1950-1955	MAHMUT ERSOY APARTMANI	BEY MAHALLESİ
KCNUMU	PLAN ŞEMASI	
PLAN		
İŞLEV ŞEMASI		

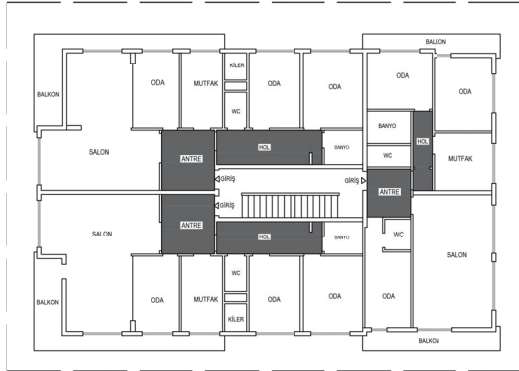
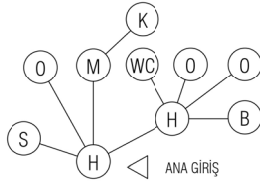
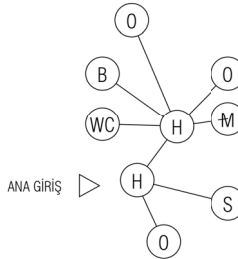
Cemil Alevli Apartmanı planında giriş holü ve iki yanında diğer mekânlara geçiş sağlayan holler olmak üzere üç sirkülasyon alanı bulunmaktadır. Tuvalet ve banyo yan yana mutfak ayrı yerde konumlandırılmıştır. Mutfak mekânı alan olarak önceki dönemlere göre daha büyük yapılmış sadece servis mekânı olarak değil yemek yeme alanı olarak da kullanılmaya başlanmıştır. Balkon da alan olarak önceki dönemlere göre daha büyük planlanmıştır (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4: Cemil Alevli Apartmanı Plan Şeması

YAPIM YILI	APARTMAN ADI	MAHALLE
1955-1960	CEMİL ALEVİLİ A ² ARTMANI	BEY MAHALLESİ
KCNUMU	PLAN ŞEMASI	
		
PLAN		
		
İŞLEV ŞEMASI		
		
SA : SALON O : ODA H : HOL M : MUTFAK WC : TUVALET B : BANYO K : KILER		

Bahar Apartmanı planında girişten sonra ikinci bir sirkülasyon alanı bulunmaktadır. Yatak odaları ve ıslak hacimler bu sirkülasyona bağlanır. Gece ve gündüz hol ayrımı oluşmaya başlamıştır. Mutfak ve tuvalet yan yana bulunmakta banyo ise odaların yanındadır. Mutfak alanına kiler eklenmiştir (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5: Bahar Apartmanı Plan Şeması

YAPIM YILI	APARTMAN ADI	MAHALLE
1977	BAHAR APARTMANI	SARIGÜLLÜK MAHALLESİ
KCNUMU	PLAN ŞEMASI	
		
PLAN		
		
İŞLEV ŞEMASI		
		SA : SALON O : ODA H : HOL M : MUTFAK WC : TUVALET B : BANYO

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kentin gelişiminin en önemli göstergelerinden biri konutlardır. Sanayileşmenin gelişmesiyle kentlere göçler artmış ve bu da konut ihtiyacının artmasına neden olmuştur. Zaman içerisindeki ekonomik, teknolojik ve politik gelişmelerle konut anlayışı da evrilerek değişime uğramıştır.

Ekonomik gelişmelerin sonuçlarından biri olarak üst gelir grubu ortaya çıkmış ve bu da konut seçimlerinde farklı kriterlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

5.1. Mevsim Evler Sitesi'nin İncelenmesi

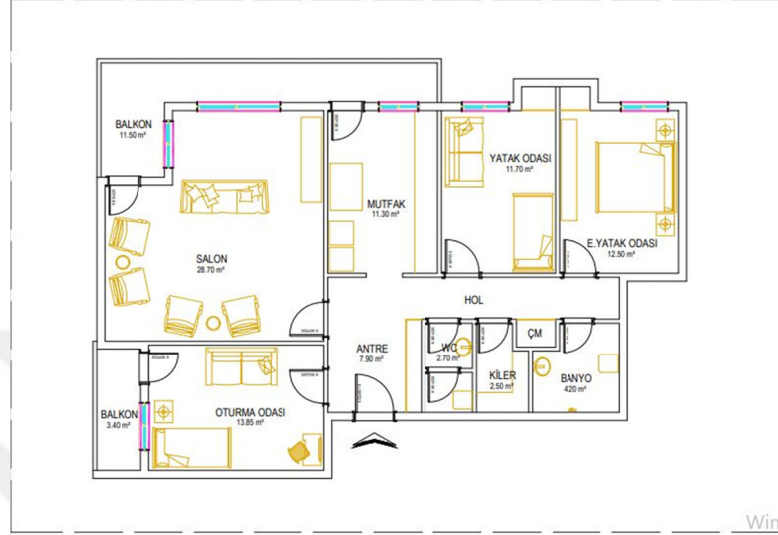
Mevsim Evler Sitesi Şahinbey İlçesi Karataş Mahallesi 103404 numaralı cadde üzerinde bulunmaktadır (Şekil 5.1). Bulunduğu konum itibarıyla okul, market ve parklara yakın uzaklıkta olması ve yapıldığı dönemde orta seviye gelir düzeyi için cazip olması nedeniyle Mevsim Evler Sitesinin etrafında benzer pek çok site yapılmaya başlanmıştır.

Şekil 5.1. Mevsim Evler Sitesi Konum ve Cephe Görşeli, 2023

Mevsim Evler Sitesi 2001 yılında yapılmıştır. Site 8 bloktan oluşmaktadır. Her blok zemin kat üzeri 7 kattan oluşmaktadır. Katlarda 3 daire bulunmaktadır. Sitede toplam 168 adet daire bulunmaktadır. Binaların zemin katları ticari dükkân olarak kullanılmaktadır.

133 m² den oluşan 3+1 dairenin mekân alanları; antre 7.90 m², salon 28.70 m², mutfak 11.30 m², oturma odası 13.85 m², çocuk odası 11.70 m², yatak odası 12.50 m², genel wc 2.70 m², kiler 2.50 m², banyo 4.20 m², balkon 3.40 m² ve diğer balkon 11.50 m² olarak bölümlendirilmiştir (Şekil 5.2).

Şekil 5.2. Mevsim Evler Sitesi Daire Planı (Dairenin rölövesi alınıp yeniden çizilmiştir)

Plan tipolojisi incelendiğinde antreden oturma odası, salon, mutfak ve gece holüne geçiş sağlanmaktadır. Gece holünden de wc, çocuk odası, kiler, banyo ve yatak odasına geçilmektedir.

Oturma odası kullanıcı tarafından çocuk odası olarak kullanılmıştır. Salonda giriş kısım oturma alanı olarak değerlendirilmiş, cephelerde geniş pencereler kullanılmasından dolayı da mekan da aydınlık bir ortam sağlanmıştır (Şekil 5.3).

Şekil 5.3. Mevsim Evler Sitesi Çocuk Odası ve Salon Görşeli, 2023

Yatak odası ve çocuk odasında gömme dolap uygulanmıştır (Şekil 5.4)

Şekil 5.4. Mevsim Evler Sitesi Çocuk Odası ve Yatak Odası Görseli, 2023

5.2. Metehan Apartmanı'nın İncelenmesi

Metehan Apartmanı Şahinbey ilçesi Güneykent Mahallesi 102243 numaralı sokakta bulunmaktadır. Binanın civarında hastane, cami, okul, birçok market ve restorana yakın konumda bulunması nedeniyle önemli noktadır. Apartmana giriş binanın yan cephesinden sağlanmaktadır. Binanın zemin katı garaj olarak planlanmıştır (Şekil 5.5).

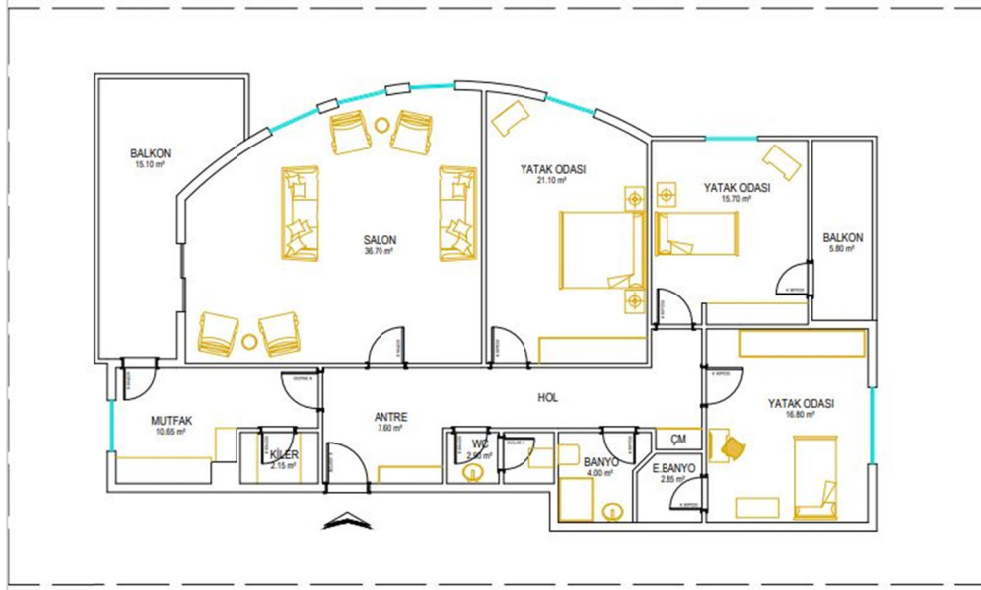

Şekil 5.5. Metehan Apartmanı Konum ve Cephe Görşeli, 2023

Metehan Apartmanı 2010 yılında yapılmıştır ve zemin üzeri 5 kattan oluşmaktadır. Yapının tasarımında dairesel hatlar kullanılmıştır. Her katta 2 daire olmak üzere toplam 10 daire bulunmaktadır. Daireler 3+1 plan tipinde katlarda birbirinin simetrisi halindedir.

Plan kurgusunu incelediğimizde antre, salon, mutfak, kiler, oturma odası, çocuk odası, genel wc, banyo, yatak odası, ebeveyn yatak odası ve balkonlardan oluşmaktadır. Antreden gece holü ile yatak odalarına ulaşılmaktadır. Konut planlamalarında ebeveyn yatak odasına ebeveyn banyosu eklenmiştir (Şekil 5.6).

Metehan apartmanında dairelerin mekân kurguları tek tip ve birbirinin simetrisidir. İncelediğimiz 3+1 dairede antreye bağlı olan mekânlar; mutfak ve salondur. Gece holüne bağlı mekânlar ise genel wc, oturma odası, banyo, çocuk odası ve yatak odasıdır.

Şekil 5.6. Metehan Apartmanı Daire Planı (Dairenin rölövesi alınıp yeniden çizilmiştir.)

170 m² den oluşan 3+1 dairenin mekân alanları; antre 7.60 m², mutfak 10.65 m², salon 36.70 m², genel wc 2.90 m², oturma odası 21.10 m², banyo 4 m², çocuk odası 15.70 m², yatak odası 16.80 m², ebeveyn banyo 2.85 m², balkon 5.80 m² ve büyük balkon 15.10 m² olarak bölümlendirilmiştir.

Mutfakta kilerin oluşturduğu girintiden dolayı tezgâh alanı iki parça halinde kullanılmıştır. Kapı hizasında masa yerleştirilip yemek alanı oluşturulmuş mekânın orta alanı ise boş bırakılarak rahat çalışma imkânı sağlanmıştır (Şekil 5.7).

Şekil 5.7. Metehan Apartmanı Mutfak Görseli, 2023

Antreden gece holüne geçişi sağlayan duvarda uygulanan motif ile geleneksel evlerdeki kemer görünümü kazandırılmıştır. Oturma odası ise diğer odalardan daha büyük olması nedeniyle yatak odası olarak kullanılmıştır (Şekil 5.8).

a

b

Şekil 5.8. Metehan Apartmanı Yatak Odası Görseli, 2023

Yatak odası ise kullanıcı tarafından çocuk odası olarak kullanılmıştır. Ebeveyn banyosu ise odanın iç köşe kısmında bulunmaktadır. Arka balkona çıkış diğer çocuk odasından sağlanmaktadır (Şekil 5.9).

a **b**
Şekil 5.9. Metehan Apartmanı Çocuk Odaları Görseli, 2023

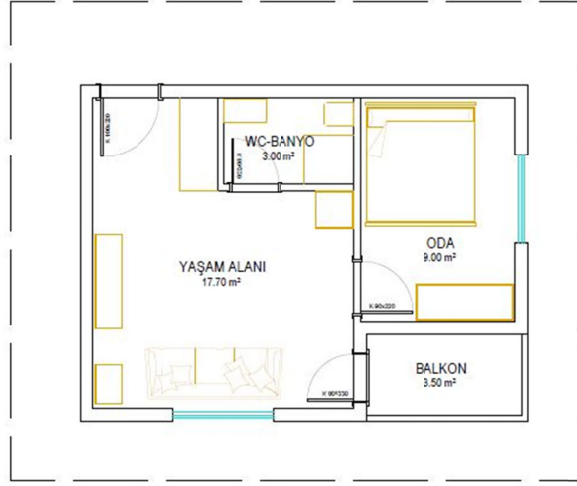
5.3. Özçil Rezidans'ın İncelenmesi

Özçil Rezidans Şahinbey ilçesi Güneykent Mahallesi 102230 numaralı sokakta bulunmaktadır. Binanın civarında sosyal tesis, cami, okul ve marketlere yakın konumda bulunması nedeniyle önemli noktadır (Şekil 5.10).

a **b**
Şekil 5.10. Özçil Rezidans Konum ve Cephe Görseli, 2023

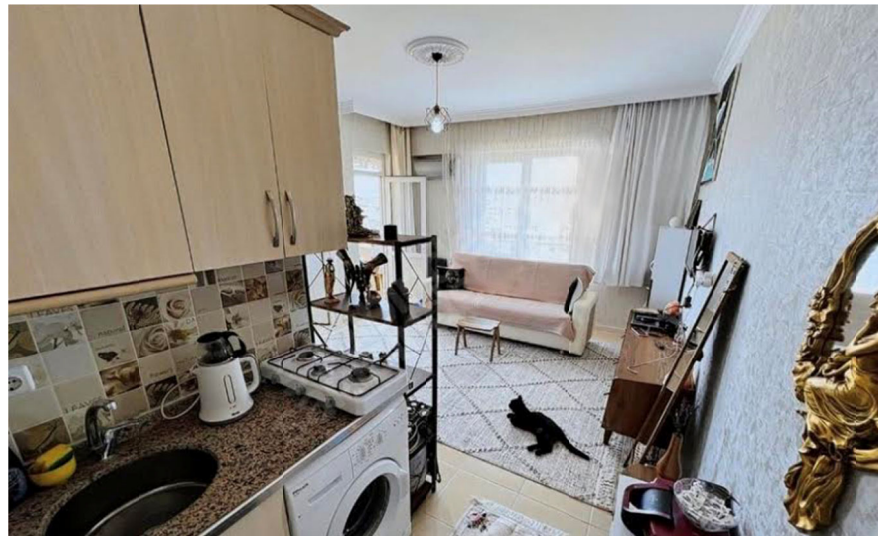
Özçil Rezidans 2013 yılında yapılmıştır ve zemin üzeri 5 kattan oluşmaktadır. Binada toplam 35 adet stüdyo daire bulunmaktadır. Plan kurgusunu incelediğimizde yaşam alanı, mutfak nişi, wc, yatak odası ve balkondan oluşmaktadır. Daireye giriş alanının küçük olmasından dolayı direk yaşam alanından sağlanmaktadır ayrı bir antre bulunmamaktadır (Şekil 5.11).

Şekil 5.11. Özçil Rezidans Daire Planı (Dairenin rölövesi alınıp yeniden çizilmiştir.)

40 m² den oluşan 1+1 dairenin mekân alanları; yaşam alanı 17.70 m², wc 3.00 m², yatak odası 9.00 m² ve balkon 3.50 m² olarak bölümlendirilmiştir.

Girişte tezgâh alanı kullanılarak mutfak nişi oluşturulmuştur (Şekil 5.12) (Şekil 5.13).

Şekil 5.12. Özçil Rezidans Yaşam Alanı Görseli, 2023

Şekil 5.13. Özçil Rezidans Yaşam Alanı Görşeli, 2023

Yaşam alanından direk tuvalet, yatak odası ve balkona geçilmektedir. Yatak odası minimum bir alana sahip olduğundan ancak yatak ve dolap yerleştirilmiştir. (Şekil 5.14).

a

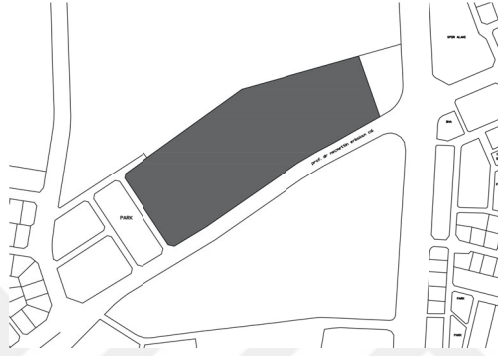

b

Şekil 5.14. Özçil Rezidans Yatak Odası ve Balkon Görşeli, 2023

5.4. Iconova'nın İncelenmesi

Iconova Şehitkâmil ilçesi 15 Temmuz Mahallesi Prof. Dr. Necmettin Erbakan Caddesinde bulunmaktadır. Site civarında okul, alışveriş merkezi, yakın konumda olması bulunduğu konum itibarı ile önemli noktadır (Şekil 5.15). Siteye giriş ön ve arka olmak üzere iki güvenlik noktasından sağlanmaktadır. Binaların bodrum katları kapalı otopark olarak kullanılmaktadır.

a

b

Şekil 5.15. Iconova Konum ve Cephe Görşeli, 2023

Proje 7 rezidans kulesi, 2 etkinlik katı, 2 mağaza katı ve 4 otopark katından oluşmaktadır. Ön cephe yoldan 20 metre çekilerek kompleks önünde kentsel bir boşluk oluşturulmuştur, bu alanda açık otoparklar ve yeşil alan bulunmaktadır.

Site 245,000 m² inşaat alanına sahiptir. Site içerisinde yüzme havuzu, hamam, sauna, mini golf sahası, spor salonu, çocuk oyun alanları, yürüyüş ve bisiklet parkurları, oturma alanları, kreş, market ve kafeterya bulunmaktadır (Şekil 5.16).

Şekil 5.16. Iconova Vaziyet Planı, 2023

Binalar arazi üzerinde güney cephesinden yararlanacak şekilde konumlandırılmış ve yaşam alanlarının manzarasını oluşturan bahçede spor alanları ve diğer etkinlik alanları peyzaj içinde yayılmıştır. Kompleks eğrisel formu ile bir bütünü ifade ederken aynı zamanda Gaziantep'e dinamik bir silüet kazandırmıştır. Cephe tasarımını incelediğimizde iç mekândaki yeniliklerin cephe tasarımını da yansıdığını görmekteyiz (Şekil 5.17).

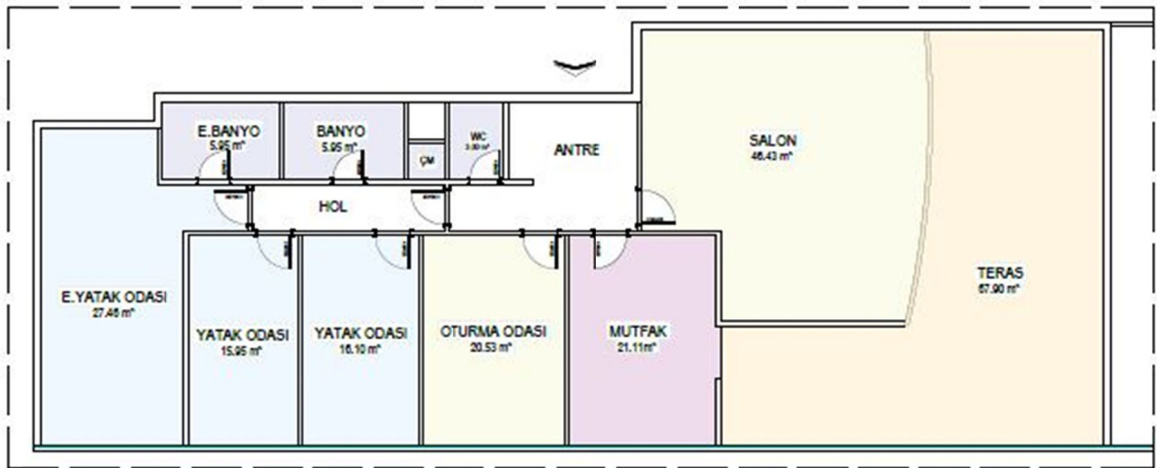

Şekil 5.17. Iconova Site Görselleri, 2023

Iconova projesi Şireci ve Acarsan ortaklığında 2018 yılında tamamlanmıştır. 7 bloktan oluşan kompleks R blokta 162 metreye varan bina yüksekliğine sahiptir. Daireler 3+1, 4+1, 5+1, 5+1 dubleks ve 6+1 olmak üzere 5 farklı plan çeşitliliğinden oluşmaktadır. Katlarda bulunan daire sayıları bloklara göre değişmektedir.

İncelemiş olduğumuz 4+1 plan kurgusuna göre daire antre, salon, mutfak, oturma odası, genel wc, banyo, çocuk odaları, yatak odası, ebeveyn banyosu ve teras alanından oluşmaktadır. Konut planlarında ebeveyn yatak odasına ebeveyn banyosu eklenmiştir. Ayrıca dairelere yerden ısıtma, klima gibi sistemler eklenerek konfor artırılmıştır.

Plan incelendiğinde mutfak, salon, oturma odası ve genel wc 'ye geçiş antreden sağlanmaktadır. Antreden de gece holüne geçilerek çocuk odaları, banyo ve ebeveyn yatak odasına ulaşılmaktadır (Şekil 5.18).

Şekil 5.18. Iconova 4+1 Daire Planı (Dairenin rölövesi alınıp yeniden çizilmiştir.)

376 m² den oluşan 4+1 dairenin mekân alanları; salon 46.43 m², mutfak 21.11 m², oturma odası 20.53 m², teras 67.90 m², genel wc 3 m², banyo 5.95 m², çocuk odası 15.95 m², diğer çocuk odası 16.10 m², ebeveyn yatak odası 27.46 m² ve ebeveyn banyo 5.95 m² olarak bölümlendirilmiştir.

Mutfak plan tefrişinde tek parça kullanılan tezgâh alanına ek olarak ada mutfak eklenmiş, ocak ve davlumbaz ada mutfakta yerleştirilmiştir. Buzdolabının yeri de plan tefrişinden farklı olarak kapının giriş kısmında kullanılmıştır. Yemek masası olarak ada mutfak tezgâh alanı tercih edilmiştir (Şekil 5.19).

a

b

Şekil 5.19. Iconova Mutfak Görseli, 2023

Teras alanı uygulamada alıcıya boş teslim edilmiş, kullanıcının tercihiine göre tasarlanması planlanmıştır. Kullanıcı alan tasarımında iç mimardan destek alarak terası günlük kullanıma elverişli kılmış ayrıca farklı malzemeler, renkler ve donatılar kullanmıştır. Terastan bahçe alanına çıkış verilmiş kullanıcıya yeşil alan imkânı sunulmuştur (Şekil 5.20) (Şekil 5.21).

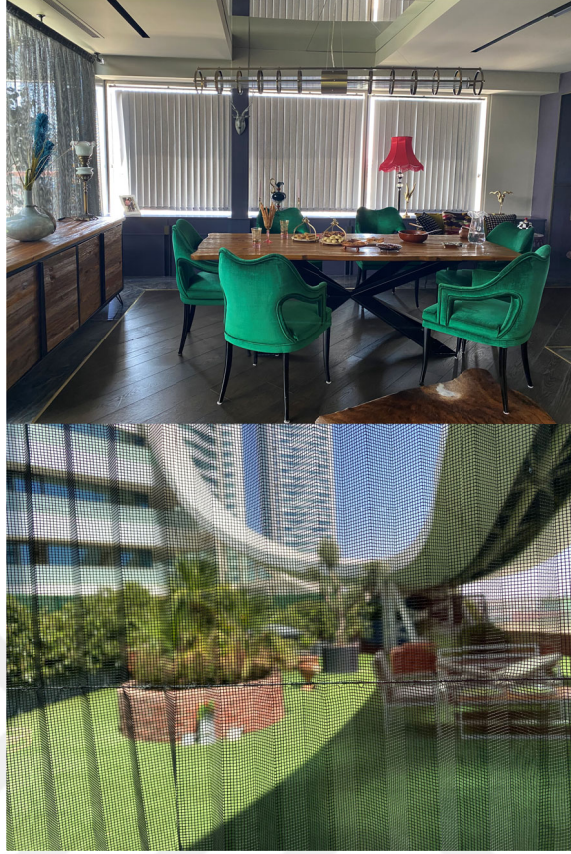

a

b

Şekil 5.20. Iconova Teras Alanı Görseli, 2023

Şekil 5.21. Iconova Teras Alanı Görseli, 2023

Antre plan tefrişinde tek vestiyer kullanılırken uygulamada karşılıklı olacak şekilde 2 vestiyer kullanılmıştır. Vestiyer kapakları ayna tercih edilmiştir. Salon ise yemek yeme alanı ve oturma alanı olarak kullanılmıştır (Şekil 5.22).

a

b

Şekil 5.22. Iconova Vestiyer ve Salon Görseli, 2023

Yatak odasında ise plan tefrişinden farklı olarak dolap alanı ayrı bir mekân olarak bölünmüş, giyinme odası oluşturulmuştur. Giyinme odasının kapısına dolap kapağı görünümü verilerek görsel olarak oda girişinde uyum sağlanmıştır (Şekil 5.23) (Şekil 5.24).

Şekil 5.23. Iconova Yatak Odası Görseli, 2023

a

b

Şekil 5.24. Iconova Giyinme Odası Girişi ve Yatak Odası Görseli, 2023

Çocuk odası plan tefrişine benzer şekilde uygulanmış çalışma masası pencere yanında, yatak orta alanda ve dolap giriş kısmında konumlandırılmıştır. Banyoda ise hilton lavabo kullanılmıştır (Şekil 5.25).

a

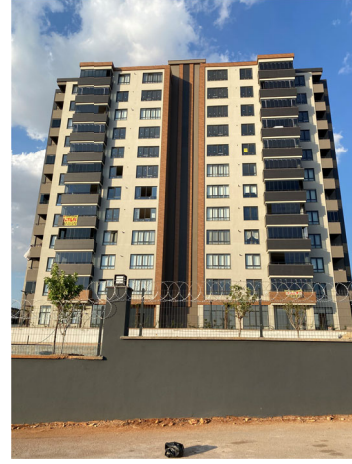
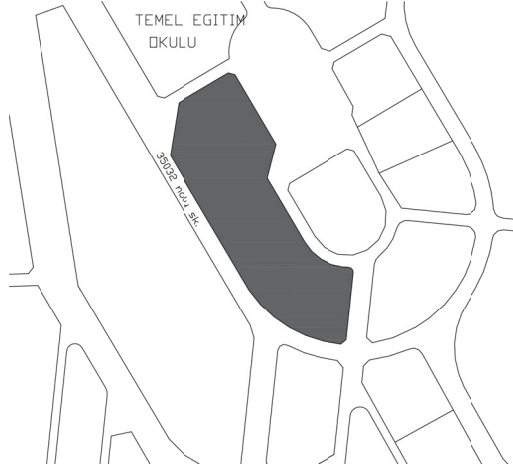

b

Şekil 5.25. Iconova Çocuk Odası ve Banyo Görseli, 2023

5.5. Via Moda Sitesi'nin İncelenmesi

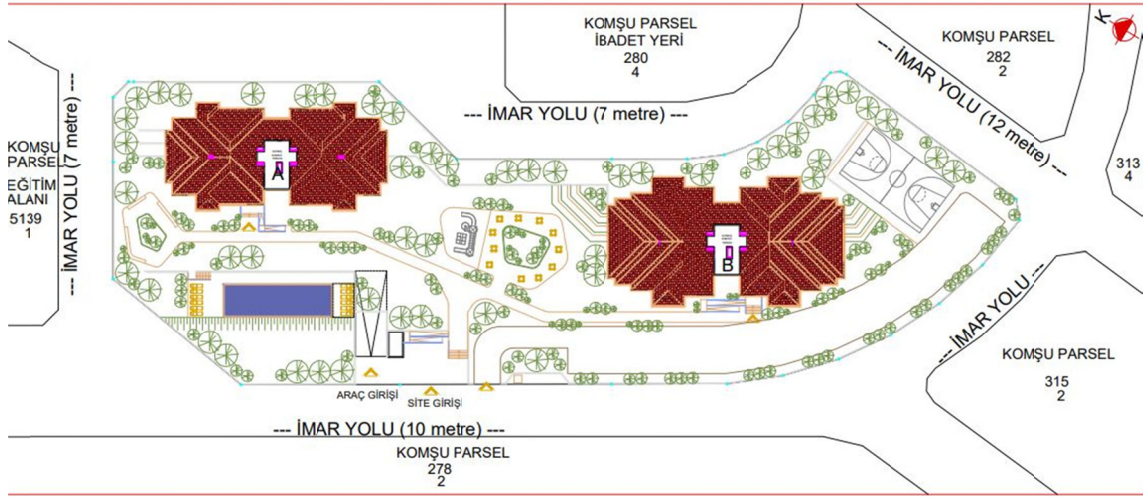
Via Moda Sitesi Şehitkâmil İlçesi İbrahimli Mahallesi 35032 numaralı caddede bulunmaktadır. Site 8086 m² alan üzerine tasarlanmıştır. Siteye giriş güvenlik noktasından sağlanmaktadır. Bina bodrum katları kapalı otopark olarak kullanılmakta, zemin katlarda ise çocuk oyun alanları, cep sinema, spor salonu ve toplantı salonu gibi sosyal alanlar bulunmaktadır. Site bahçesi açık alanda yüzme havuzu, çocuk oyun parkı, oturma alanları, seyir terası ve basketbol sahası bulunmaktadır (Şekil 5.26) (Şekil 5.27).

a

b

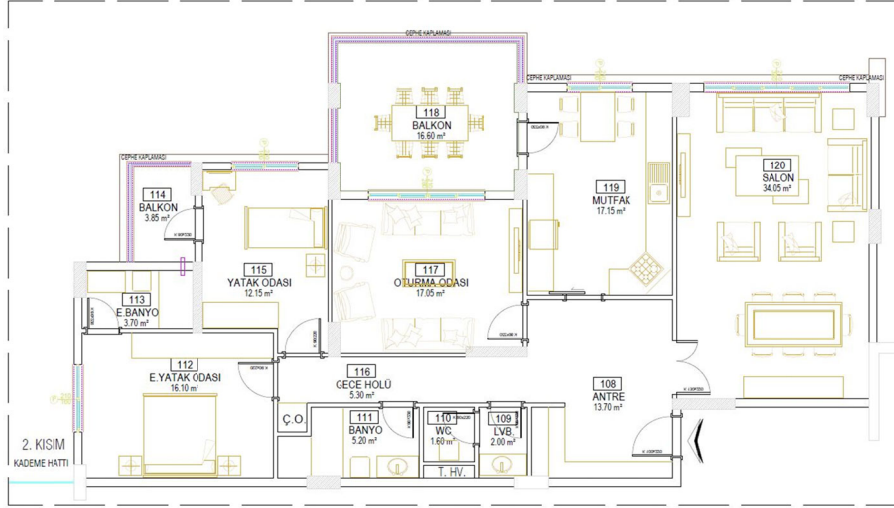
Şekil 5.26. Via Moda Sitesi Konum ve Cephe Görşeli, 2023

Şekil 5.27. Via Moda Sitesi Vaziyet Planı, 2023

Via Moda sitesi 2 bloktan oluşmaktadır. A blok 3+1 dairelere, B blok ise 4+1 dairelere sahiptir. Arsanın eğimli olmasından dolayı her iki blokta da kuzeybatı aksında kademe hattı bulunmakta, kademenin bir tarafı 10 kat diğer tarafı ise 11 kat olarak tasarlanmıştır. 2 blok toplam 88 daireden oluşmakta, katlarda birbirinin simetri halinde 4 daire bulunmaktadır.

Giriş kısmında bulunan antreye bağlı mekânlar mutfak, salon, oturma odası ve gece holü yer almaktadır. Gece holüne bağlı mekânlarda ise genel wc, banyo, çocuk odası ve yatak odası bulunmaktadır (Şekil 5.28).

Şekil 5.28. Via Moda Sitesi 3+1 Daire Planı

170 m² den oluşan 3+1 dairenin mekân alanları; mutfak 17.15 m², oturma odası 17.05 m², salon 34.05 m², antre 13.70 m², genel wc 3.60 m², gece holü 5.30 m², banyo 5.20 m², çocuk odası 12.15 m², ebeveyn yatak odası 16.10 m², ebeveyn banyosu 3.70 m², balkon 3.85 m², büyük balkon ise 16.60 m² olarak bölümlendirilmiştir.

Mutfak plan çizimindeki tefrişte tezgâh alanı L şeklinde açılı olup uygulamada ise tek parça tezgâh kullanılmıştır (Şekil 5.29).

Şekil 5.29. Via Moda Sitesi Mutfak Görşeli, 2023

Giriş antre mekanında geniş bir alan kullanılarak karşılama alanı bulunmaktadır (Şekil 5.30).

Şekil 5.30. Via Moda Sitesi Antre Görşeli, 2023

Oturma odası kullanıcılar tarafından diğer mekânların yeterli olmasından dolayı boş bırakılmış kullanılmamıştır. Salon ise günlük kullanıma elverişli sadece misafirler için kullanılmayan, bir yaşam alanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 5.31).

Şekil 5.31. Via Moda Sitesi Salon Görşeli, 2023

Yatak odasında ebeveyn banyosu odanın iç köşe kısmında bulunmaktadır. Alan olarak donatıların yerleşmesiyle ancak geçiş alanları kalmıştır (Şekil 5.32).

Şekil 5.32. Via Moda Sitesi Yatak Odası ve Ebeveyn Banyo Görseli, 2023

12.15 m² alana sahip çocuk odasında yatak, dolap ve şifonyer yerleştirilmiştir. Mekân büyüklük olarak daha fazla donatıya yeterli gelmemiştir. Arka balkona çıkış bu odadan sağlanmaktadır (Şekil 5.33).

Şekil 5.33. Via Moda Sitesi Çocuk Odası Görseli, 2023

Banyoda ve genel wc 'de hilton lavabolar kullanılmış, banyo aynası dolap şeklinde tasarlanarak alan verimli kullanılmaya çalışılmıştır (Şekil 5.34).

a

b

Şekil 5.34. Via Moda Sitesi Banyo ve Genel Wc Görseli, 2023

Balkon alanları önceki dönemlere göre artık daha büyük yapılmış günlük kullanıma daha elverişli hale gelmiştir. Cam balkon olarak tasarlanan bu alanlarda daha çok donatı kullanma imkânı sağlanmış ve rahatlıkla oda gibi kullanılan mekânlar haline gelmiştir (Şekil 5.35). Mutfaktan ve oturma odasından cam balkona çıkış verilmiştir.

Şekil 5.35. Via Moda Sitesi Balkon Görşeli, 2023

5.6. Bölüm Sonu Değerlendirmesi

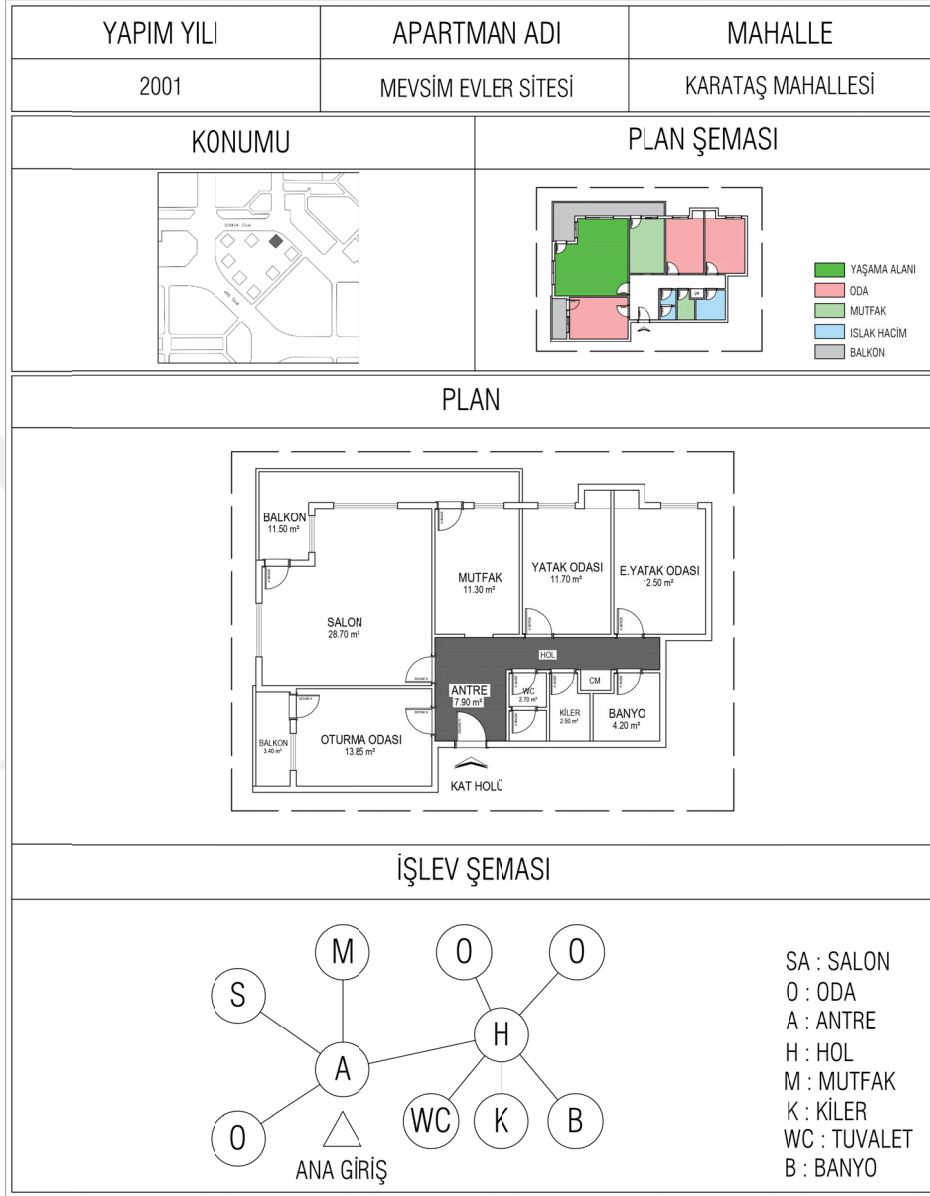
Kentin gelişiminin önemli göstergelerinden biri konutlardır. 21. Yüzyılda da sanayileşmenin gelişmesi ve kentlere olan göçlerin artmasıyla konut ihtiyacı artmıştır. 2000’li yıllardaki teknolojik ve ekonomik gelişmelerle üst gelir grupları oluşmuş ve bunun konutlara da etkisi yansımıştır. Güvenlikli kapalı siteler bu dönemde ortaya çıkmıştır.

Dönemin planları incelendiğinde girişten sonra ikinci bir sirkülasyon alanı bulunmaktadır ve yatak odaları ile ıslak hacimler bu sirkülasyona bağlanmaktadır. Gece ve gündüz hol ayrımı belirgindir. Mutfak, tuvalet ve banyodan tamamen ayrılmıştır. Evin en geniş odası olarak ayrılan salon, sadece misafirler gelince kullanılan alan olmaktan çıkmış günlük kullanıma dâhil edilmiş ve konutun merkezi mekânı haline gelmiştir. Büyüklükleri kullanıcı talepleri doğrultusunda değişmektedir. Oturma odaları kullanıcılarına bağlı olarak evde çocuk sayısı fazla ise çocuk odası olarak kullanılmış ya da konutlarda fazladan mekân varsa bilgisayar, televizyon, çalışma odası olarak kullanılmaya başlanmıştır. Çocuk odaları artık bütün evlerde çocukların özel mekânları haline dönüşmüştür ve zamanlarının çoğunu bu odada geçirmektedirler. Dönemin bir başka değişen özelliği ise yatak odalarına ebeveyn banyosu eklenmesidir. Ayrıca olanaklar elverdiğince ütü odası, çamaşır odası, giyinme odası, vestiyer odası, kış bahçesi konutlara eklenen yeni mekânlar olmuştur. Bu dönem yapılarında ısınma sistemi olarak kalorifer sistemi kullanılmış, ilerleyen süreçte ise yerden ısıtma sistemi yaygınlaşmaya başlanmıştır.

Mevsim Evler Sitesi planı incelendiğinde girişten sonra ikinci bir sirkülasyon alanı bulunmaktadır. Yatak odaları ve ıslak hacimler bu sirkülasyona bağlanır. Gece ve

gündüz hol ayrımı bulunmaktadır. Mutfak, tuvalet ve banyodan tamamen ayrılmıştır. Tuvalet ve banyo ise gece holündedir. Kiler bulunmaktadır (Çizelge 5.1).

Çizelge 5.1: Mevsim Evler Sitesi Plan Şeması

Metehan Apartman planı incelendiğinde girişten sonra ikinci bir sirkülasyon alanı bulunmaktadır. Yatak odaları ve ıslak hacimler bu sirkülasyona bağlanır. Gece ve gündüz hol ayrımı bulunmaktadır. Mutfak, tuvalet ve banyodan tamamen ayrılmıştır. Tuvalet ve banyo ise gece holündedir. Kiler bulunmaktadır. Yatak odasına ebeveyn banyosu eklenmiştir (Çizelge 5.2).

Çizelge 5.2: Metehan Apartmanı Plan Şeması

Özçil Rezidans'ın planında tüm mekânlara yaşam alanından geçilmektedir. Ayrı bir sirkülasyon alanı bulunmamaktadır. Küçük bir alanda çözümlenen dairede mekânlar verimli kullanılmaya çalışılmıştır. Islak hacim tek mekânda çözümlenmiştir (Çizelge 5.3).

Çizelge 5.3: Özçil Rezidans'ın Plan Şeması

YAPIM YILI	APARTMAN ADI	MAHALLE
2013	ÖZÇİL REZİDANS	GÜNEYKENT MAHALLESİ
KCNUMU	PLAN ŞEMASI	
PLAN		
İŞLEV ŞEMASI		

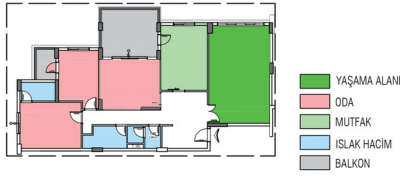
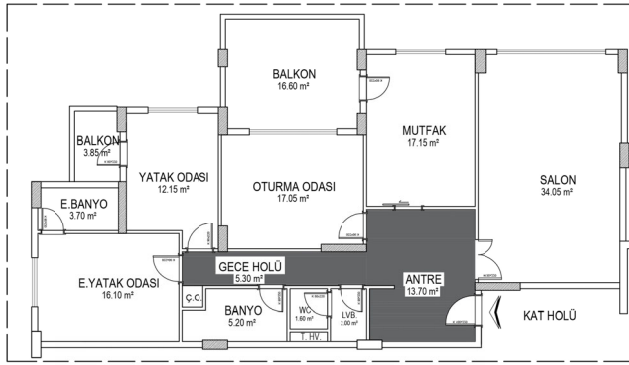
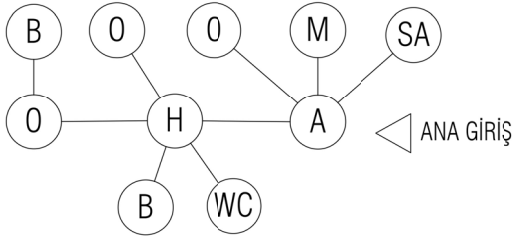
Iconova planında girişten sonra ikinci bir sirkülasyon alanı bulunmaktadır. Yatak odaları ve ıslak hacimler bu sirkülasyona bağlanır. Gece ve gündüz hol ayrımı bulunmaktadır. Mutfak, tuvalet ve banyodan tamamen ayrılmıştır. Tuvalet ve banyo ise gece holündedir. Yatak odasına ebeveyn banyosu ve giyinme odası eklenmiştir. Balkon alanı büyük tutulmuştur (Çizelge 5.4).

Çizelge 5.4: Iconova'nın Plan Şeması

Via Moda Sitesi planında da girişten sonra ikinci bir sirkülasyon alanı bulunmaktadır. Yatak odaları ve ıslak hacimler bu sirkülasyona bağlıdır. Gece ve gündüz hol ayrımı bulunmaktadır. Mutfak, tuvalet ve banyodan tamamen ayrılmıştır. Tuvalet ve banyo ise gece holündedir. Yatak odasına ebeveyn banyosu eklenmiştir. Balkon alanı büyük tutulmuştur (Çizelge 5.5).

Çizelge 5.5: Via Moda Sitesi'nin Plan Şeması

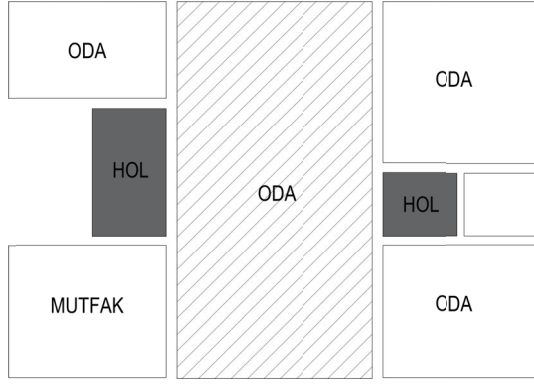
YAPIM YILI	APARTMAN ADI	MAHALLE
2023	VIA MODA SİTESİ	İBRAHİMLİ MAHALLESİ
KCNUMU	PLAN ŞEMASI	
		
PLAN		
		
İŞLEV ŞEMASI		
		
A : ANTRE SA : SALON O : ODA H : HOL M : MUTFAK WC : TUVALET B : BANYO ANA GİRİŞ		

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

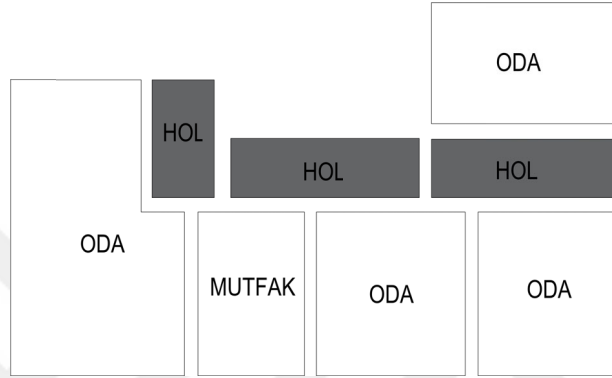
Geleneksel Gaziantep konutlarından günümüz konutuna kadar incelenmiş örneklerle bakıldığında 4 tür plan tipolojisi üzerine kurulu olduğu görülmektedir. İlki geleneksel Gaziantep evlerinde yaygın olan ve Hasan Süzer planında da görüldüğü gibi avludan direk mekânlara yayılan plan şemasıdır (Şekil 6.1). Üst katta ise eyvandan odalara geçiş sağlanmaktadır. İkinci plan tipolojisinde gece ve gündüz holünü birbirine bağlayan bir mekân daha bulunmaktadır ve bu mekân salon ya da sofa gibi ortak kullanılan mekânlardır. Gündüz holünden gece holüne geçiş bu mekân aracılığıyla sağlanmaktadır (Şekil 6.2). Abdulkadir Göksel Apartmanı, Ömer Ersoy Apartmanı ve Mahmut Ersoy Apartmanı planları bu tipolojidedir. Üçüncü plan tipolojisinde ise gündüz ve gece holü dışında bir sirkülasyon mekânı daha bulunmaktadır (Şekil 6.3). Cemil Alevli Apartmanı planı ise bu tipolojiye örnektir. Dördüncüsü ise girişten sonra ikincil bir sirkülasyon mekânı olan plan şemasıdır. Genellikle yatak odaları ve ıslak hacimler bu sirkülasyona bağlanmaktadır. Gündüz ve gece holü ayrımı belirgindir. Mekânlar arası bağlantı koridor sistemi ile çözümlenmiştir (Şekil 6.4). Bahar Apartmanı, Mevsim Evler Sitesi, Metehan Apartmanı, Iconova ve Via Moda Sitesi planları bu tipolojidedir. Özçil Rezidans ise tüm mekânlara yaşam alanından geçişin sağlandığı, hol ayrımının bulunmadığı küçük bir alanda çözümlenen dairedir. Belirli bölgelerde ekonomik amaçlı tercih edilmektedir (Çizelge 6.1).

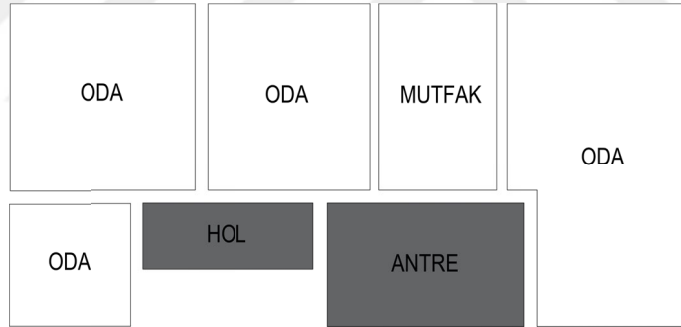
Şekil 6.1. Tek Sirkülasyon Mekânı Olan Plan Şeması

Şekil 6.2. İki Sirkülasyon Mekanının Dışında Yaşam Alanının da Geçiş Mekânı Olduğu Plan Şeması

Şekil 6.3. Üç Sirkülasyon Mekânı Olan Plan Şeması

Şekil 6.4. İki Sirkülasyon Mekânı Olan Plan Şeması

Çizelge 6.1: İncelenen Konut Mekânlarının Karşılaştırması

İNCELENEN KONUT MEKANLARININ KARŞILAŞTIRMASI		
HASAN SÜZER EVİ PLANI	ABDULKADİR GÖKSEL APARTMANI	ÖMER ERSOY APARTMANI
19. YÜZYIL	1947	1945-1950
MAHMUT ERSOY APARTMANI	CEMİL ALEVLİ APARTMANI	BAHAR APARTMANI
1950-1955	1955-1960	1977
MEVSİM EVLER SİTESİ	METEHAN APARTMANI	ÖZÇİL REZİDANS
2001	2010	2013
ICONOVA	VIA MODA SİTESİ	
2018	2023	

Geleneksel Gaziantep evlerindeki tüm fonksiyonları karşılayan, özellik kazanmamış odalardan oluşan konut planı apartmanlaşma dönemi itibariyle işlev ve özelliklerine göre biçimlenmiş ve ölçeklendirilmiş mekânlardan oluşan konut planlarına dönüşmüştür.

Geleneksel konutlarda bulunan ve başoda olarak adlandırılan oda ortadan kalkmış, apartman dairelerinin planlarına, sadece misafirler için ayrılmış günlük kullanıma kapalı olan salonlar yerleştirilmiştir. Günümüz konutlarında ise bu durum değişmiş günlük kullanıma dâhil edilerek konutun merkezi mekânı haline gelmiştir.

Geleneksel Gaziantep evlerindeki herhangi bir mobilya kullanılmayan, bazen minderlerin bulunduğu sofa sadece ortak kullanım alanı olma özelliğinden uzaklaşarak, ilk apartman örneklerinde yemeklerin yendiği ve odaların ısınmasını sağlayan sobaların yerleştirildiği sirkülasyon alanına dönüşmüştür. İlerleyen süreçte ise antrelere dönüşerek kültürümüzün bir parçası olarak devamlılığını sürdürmüştür.

Konutun dışında yer alan tuvalet, mutfak gibi servis bölümleri apartmanlaşma ile konut içine alınmıştır. İlk apartman örneğinde görülen ve en belirgin özelliklerden biri olan servis mekânlarının kullanımıdır. Ana giriş kapısına ek olarak servis girişleri de bulunmaktadır ve bu kullanım ile konuttaki özel ve genel mekânlara girmeden servis alanına ulaşmaktadır. Ancak servis girişleri kullanımı ilerleyen süreçte planlarda görülmemektedir. Tesisatlarının birlikte kullanılması gibi ekonomik amaçlarla bir arada bulunan bu bölümler zamanla ayrılmıştır. Mutfak ıslak hacimlerden tamamen ayrılmış, tuvalet ve banyo ise gece holünde konumlandırılmıştır.

Geleneksel Gaziantep evlerinin oda duvarlarında açılan nişler ve nacar olarak adlandırılan ahşap kapaklı gömme dolaplar apartmanlaşma ile odalarda depolama amaçlı kullanılmaya devam etmiştir. Ancak günümüz konutlarının odalarında gömme dolaplar bulunmamaktadır.

Geleneksel Gaziantep evi odalarındaki ahşap dolap kapakları arkasında bulunan ve yıkanma eyleminin gerçekleştirildiği gusülhaneler bulunmaktadır. İlk dönem apartman binalarında ise odalarda herhangi bir yıkanma alanı bulunmamaktadır. 2000’li yıllar sonrasında yapılan konutlarda olanaklar elverdiğince yatak odalarına yapılan ebeveyn banyosu yaygınlaşmıştır.

Geleneksel konutlarda bulunan sokak, avlu, sofa düzeni apartman yapılarında değişmiş, direkt mekâna girilmiştir. Bu dönem apartmanlarında geleneksel evlerdeki gibi bir bahçe ve bahçedeki gane gibi unsurlar bulunmamaktadır. 2000’li yıllar sonrası

sitelerin ortaya çıkması ile ise tekrar bahçe kullanımı görülmektedir.

İlk apartman binalarında küçük alanlara sahip balkonlar kullanılmıştır. Balkon alanları ise giderek artış göstermiştir. Bu da balkon kullanım olanaklarının ve geçirilen zamanın arttığını göstermektedir.

Özellikle 2000’li yıllar sonrasındaki konutlarda çocuklar için ayrı bir oda tahsis etme ihtiyacı duyulmuştur ve oda sayısı yeterli değilse oturma odalarının çocuk odası olarak kullanımı yaygınlaşmıştır. Çocuk odaları sadece yatma mekânı olarak kullanılmamış, çalışma ve oyun amaçlı da kullanılmıştır.

Konut mekânları üzerinde etkili olan değişimlerden biri de ısıtma sistemidir. Sobayla ısınan konutlardan kalorifer sistemi ile ısınan konutlara doğru yönelen bir değişim meydana gelmiştir. Konut planları da bu sisteme bağlı olarak tüm mekânlarının aktif kullanımı yönünden değişim geçirmiştir. Günümüzde ise yaygınlaşan yerden ısıtma sistemi ile değişimi devam etmektedir.

Mutfak mekânları içinde barındırdığı donatılarla bütüncül olarak tasarlanarak daha estetik mekânlar haline gelmiştir ve konutlardaki önemi artmıştır. Mutfak donatılarının teknoloji ile birlikte boyutlarının değişmesinden dolayı da bu ölçülere uygun tasarımlar yapılmaya başlanmıştır.

Alaturka tuvaletler zamanla alafranga tuvalete dönüşerek misafir tuvaleti olarak kullanılmıştır.

2010’lu yıllar ve sonrasında yapılan konutlarda kullanıcıya ve ihtiyaca bağlı olarak stüdyo daireleri barındıran rezidanslar ve konsept projeler etkisini sürdürmüştür. Rezidanslar daha çok üniversitenin çevre bölgelerinde yaygınlaşmış, temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik işlevsel tasarımlarla küçük alanlarda çözümlenen dairelerden oluşmuştur. Konsept proje kapsamındaki, ticari alanların bulunduğu geniş alanlı karma konut projeleri yaygınlaşmıştır. Giyinme odası, vestiyer odası, çamaşır-ütü odası, yemek odası, kış bahçesi konutlara eklenen yeni mekânlar olmuştur. Ayrıca spor salonları, kafeterya, sinema odaları, kiler, hamam-sauna gibi alanlar da sitelere ortak alan niteliğinde eklenen yeni mekânlardandır.

Gaziantep kenti özelinde konut yapılarının temel ilkelerini ve geçirmiş olduğu değişim dönüşüm sürecini analiz etmeyi amaçlayan bu araştırma sonucunda konut yapılarında tipolojik değişikliklerin yaşandığı tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular konut yapılarının mekân kurgusunun değişiminde sosyo ekonomik gelişmelerin, demografik yapının değişiminin, nüfus hareketlerinin, imar planları ve ilgili yönetmelik kurallarına dek uzanan birçok değişkenin etkili olduğunu göstermektedir. Gözlenen bir başka bulgu ise geçmiş dönemlerdeki farklı tipolojilerin günümüzde azalarak birbirine benzeyen çözümler çerçevesinde geliştiği görülmektedir. Bu da konut planlarındaki çeşitliliğin azaldığını hatta aynı mekânsal kurgu düzeninde geliştiğini göstermektedir. Bu çalışmanın geçmişten günümüze konut mekânlarındaki dönüşüm sürecini göz önünde bulundurarak yapılacak olan konut tasarımlarına önemli deneyimler sunacağı düşünülmektedir.

7. KAYNAKÇA

- Açıkkol, C. (2023). Kişisel Görüşme Notları.
- Anaç, M. (2022). *HBIM Destekli Dijital Arşiv Modeli*. [Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 776165)
- Arı, H. (1994). *Ekonomik ve Toplumsal Gelişmelerin Apartmanlaşma Sürecinde Konut Birimlerine Etkileri*. [Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 39698)
- Aslan, B. İ. (2012). *Kültür ve Konut İlişkisi; Çağdaş Konutta Geleneksel Öğelerin İzleri*, [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 332558)
- Atacan, S.E. (1996). *Geleneksel Gaziantep Evleri Plan ve Form Özellikleri*. [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 55264)
- Atalar, A. (2004). Osmanlı Dönemi Antep evleri, İstanbul.
- Bakır, İ. (1986). *Sosyal Değişim Sürecinde Konut Planları Farklılaşması-Konya Örneği*, [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 347)
- Bakırcıoğlu, A. (1969). “Tandır”, GKD, C. 12, S. 133, 10 Ocak 1969, 10, (Tek sayfa).
- Balamir, M. (1994). *Kira Evlerinden Kat Evlerine Apartmanlaşma: Bir Zihniyet Dönüşümü Tarihçesinden Kesitler*. Mimarlık Dergisi, 260, 29-33.
- Başgelen, N. (1999). *Dünya Kültür Mirası Gaziantep*. İstanbul: Kentbank Yayınları.
- Bektaş, C. (2007). *Anadolu Evleri Dizisi: Türk Evi*, İstanbul, Bileşim Yayınevi.
- Biçer, H.Z. (2017). M.F. Bozkurt (Ed.), *Seyr-i Antep*. Ankara: Dumat Ofset Matbaacılık.
- Bilgiç, B. (2019). *Margarete Schütte-Lihotzky ve Sosyal Mimarlık Üreten Bir Kadın Olmak*, <https://www.arkitera.com/haber/margarete-schutte-lihotzky-ve-sosyal-mimarlik-ureten-bir-kadin-olmak/>
- Bilgin, İ. (1992). *Konut Üretiminin Karşılaştırmalı Analizi*. [Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 14269)
- Ching, F.D.K (2002). “*Mimarlık, Biçim, Mekân, Düzen*”, YEM Yayınları, İstanbul
- Deringöl, T. (2015). *Sürdürülebilir Çağdaş Konut Tasarımında Gaziantep'in Yerel Mimarisinden Öğrenilenler*. [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 418863)
- Dik, G. (2006). *Kültür Varlığı Sivil Mimarlık Üzerinde İşlev Değişiklikleri Sonucu Ortaya Çıkan Sorunlar “Gaziantep Merkezi Örneği”*. [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 183593)

- Dikici, S. (2019). *Teknolojinin Konut Tasarımına Etkisi, Konya Kenti Alan Çalışması*. [Yüksek Lisans Tezi, Konya Teknik Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 586972)
- Doğan, M. D., (1986). *Büyük Türkçe Sözlük*, Birlik Yayınları. Ankara: 806.
- Doğan, M. ve Kaya, Ş. C., (1997). *Gaziantep, Gaziantep, Gaziantep İl Turizm Müdürlüğü Yayınları*.
- Eldem, S. H. (1954). *Türk Evi Plan Tipleri*. İstanbul, İTÜ Mim. Fak. Bas. Atölyesi.
- Erbalcı, D. (2021). *Tarihsel süreç içerisinde apartman binalarının plan şeması üzerinden incelenmesi (Gaziantep örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 687475)
- Erbaş, S. (2012). *Gaziantep Evlerinin İç Mekân Tasarımı*. [Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 323646)
- Eren, T. (2014). *İstanbul'daki Çok Katlı Konut Yapılarında Mekânsal Değişim Sürecinin Analizi*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 360940)
- Erkanal, H. (1996). *Erken Tunç Çağı Batı Anadolu Sahil Kesiminde Kentleşme. Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme* (s. 70-82). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları
- Eruzun, C. (1987). *Konut Üretiminde Nitelik Sorunu*. Mimarlık Dergisi, 227, 48-50. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Arşivi, 2021
- G.K.E. (2005). *Gaziantep Kültür Envanteri*. TC. Gaziantep Valiliği.
- Görgülü, T. (2016). *Apartman Tipolojisinde Geçmişten Bugüne; Kira Apartmanından "Rezidans" a Geçiş*. Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi, 14, 165-178
- Gül, G., (2005). *Gaziantep İli Bey (Kayacık) Mahallesi Geleneksel Doku Koruma ve Geliştirme Önerisi*. [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 196607)
- Gündüz, İ., (2015). *Global Modernite'de Kentlileşme Karşısında Alt Kültür, Dil ve Yerel Kimlik*. Dergipark Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi.
- Gür, Ş. Ö. (1971). *80'li Yıllarda Apartman Örnekleri*. Mimarlık, 62-65.
- Gür Öymen, Ş., (2000). *Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü*. Yem Yayın, İstanbul, 247s.
- Güzel, A., (2011). *Gaziantep Cumhuriyet Dönemi Yapıları. Cumhuriyet'in Mimarlık Mirası*, Mü-Ka Matbaacılık, İstanbul, s. 295-297.
- Güzelbey, C. (1992). *Gaziantep'ten Kesitler*, , Ar Yayınları
- Hasol, D., (1993). *"Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü"*, YEM yayınları, İstanbul
- Hıdroğlu, F.M. (2019). *Tarihi Bir Kentin Morfolojik Gelişiminde Plan Kararlarının Etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 563232)
- Kanalıcı, A. K. (2012). *Geleneksel Gaziantep Evleri Yapı Üretim Analizi*. [Yüksek Lisans

- Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kalender, E. (1996). *Konut tipleri üzerine bir inceleme*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 56031)
- Kasapbaşı, E. (2018). *Gaziantep 1960-1980 Dönemi Kent Konutu Mekân Kurgusunun Analizi*. [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 517220)
- Koçak, Ş. D., (1996). *Konutlarda Endüstrileşme ve Teknolojik Gelişmelerin Mekân Oluşumuna Etkileri*. [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 57155)
- Karabeyeser, M. (2020). Kişisel Görüşme Notları.
- Kuban, D. (1983). *Gaziantep Kenti Koruma Planı Raporu*. İTÜ Mimarlık Fakültesi
- Kuban, D. (2001). *Türkiye'de Kentsel Koruma: Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Mıhçıoğlu, A., (2016). Fotoğraf Arşivi
- Mıhçıoğlu, A., (2020). Fotoğraf Arşivi
- Mumford, L. (2013). *Tarih Boyunca Kent*. Ayrıntı Yayınları.
- Roth, L. M. (2014). *Mimarlığın Öyküsü*. İstanbul: Kabalcı Yayınları
- Özsoy, A.M. (2006). *Konut Mekân Kurgusunun İstanbul ve Gaziantep'te Kültürlerarası Karşılaştırma Yöntemi ile Değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 172105)
- Seçer, F. (2006). *Teknolojik Gelişmelerin Konut İç Mekân Tasarımına Etkisi ve Akıllı Evler*. [Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 184163)
- Severoğlu, S. Z. (2004). *Gaziantep Bibliyografyası (1790-1928)*. [Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 137744)
- Soysal, M., (1996). Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşmenin Öyküsü.
- Şahin, ST (2022). *1930-1980 yılları arasında üretilen Gaziantep modern mimarlık yapılarının cephe ve malzemenin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 721150)
- Şehitkamil Belediyesi Arşivi, 2018
- Tarih Vakfı Yayınları, Mas Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 57s.
- Tatlıgil, F. (2005). *Gaziantep Kentinin Geleneksel Konut Dokusunun Ve Sosyo-Kültürel Yapısındaki Değişiminin İncelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 198860)
- Uğur, H. (2004). *Geleneksel Şehirsal Mekanlar, Değerlendirilmeleri ve Korunmaları Bağlamında Sistemik Yaklaşım- Gaziantep Örneği*. [Doktora Tezi, İstanbul

- Teknik Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 152280)
- Ulusoy, M. (2006). *Konya'da Apartman Yapılarının Tarihsel Gelişimi*. Konya: Memleket A.Ş.
- Yenice, S. (2014). *Türkiye'de Kentsel Dönüşümün Tarihsel Analizi*. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 16(1), s. 76-88.
- Yenice, M. S., & Karadayı Yenice, T., (2018). *Gaziantep Kenti Planlama Deneyimleri Üzerine Bir Süreç Değerlendirmesi*, Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17 (2), 552-562, Submission Date: 03-01-2018, Acceptance Date: 22-03-2018. Araştırma Makalesi.
- Yetkin, H. 1968. *Gaziantep Tarihi ve Davaları*. 1. Baskı. Gaziantep.
- Yıldırım, E. G. & Çağdaş, G. (2018). *Gaziantep Geleneksel Mimari Dokusunun SosyoKültürel Bağlamda Mekân Dizimsel Analizi*. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17, 508–532.
- Yıldırım, N. (2018). *Tarihsel Süreç İçerisinde Apartman Yapılarının Plan Şeması Üzerinden İncelenmesi: Aksaray Örneği*. [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 531004)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Ece ERGAN AÇIKKOL
Uyruğu : T.C.

EĞİTİM

Derece	Adı	Bitirme Yılı
Üniversite :	Balıkesir Üniversitesi	2017
Yüksek Lisans :	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
Ağustos 2017- Kasım 2018	Platinum Mimarlık	Mimar
Kasım 2021-2022	Güzelbey Yapı	Mimar
Ocak 2023-Halen	Pixel Mimarlık	Mimar

YABANCI DİLLER

İngilizce (Orta Seviye)